

192021

Interieur

kávéház és
lakóház

Szerkesztő
Kovács Réka

ДРАЧИКЪ Р. РАЙЗА.
1912.

Iparművészeti, kávéházi
és színházi képes folyóirat
Megjelenik havonként két
szer. ára egy évre 20 k:
egyes szám 1 korona.

LAPUNK egyes számonként kapható: Ranschburg Gusztáv IV., Ferenciek tere 2. — Adorján Testvérek VII., Erzsébet-körut 16. sz. — Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) r.-t. Andrassy-ut 21. — Róth L. dohánytőzsde, Nagymező-utca 31. — Konti Józsefné különlegességi tőzsde VI., Andrassy-ut 29. — Pfeiffer Ferdinánd, Kossuth Lajos-u. 7.

Hajdu Dénes épület- és műlakatos
BUDAPEST, VII.,
Munkás-utca 11. sz.

Készít mindennemű lakatos disz munkákat vasból és rézből.

Fack Pál vasáru, épület- és butor-
vasalás, szerszám, házi- és
konyhaberendezések raktára
Budapest, VII., Rákóczi-ut 49. Telefon 58-88.

“ASBESTIT”

a jelenkor legjobb hézagmentes as-
bestpadlója és falburkolata, gyártja
a Magyar Asbestit Padlógyár

Rác Z József

Telefon
63-24.

BUDAPEST, VII., ELEMÉR-UTCA 11.

SZIMON ISTVÁN

csemege, fűszerek és italok áruháza. — Évek hosszú sora óta a leg-
több és legelőkelőbb szálloda, vendéglő, kávéház stb., stb. szállítója.

A cég áruházai Budapesten: V., Váci-körut 12, V., Váci-körut 60,
VI., Bajza-utca 16. Központi irodák és raktárak: V., Akadémia-utca 7.

Villamos hűtőházak,
kávépörkölt stb.

UNGÁR ÉS FISCHER

BANKÜZLETE

Budapest, VII. ker., Rákóczi-ut 10.

Telefon interurban 143-92.

Cégünk nemcsak a szállodák és kávéházak közveti-
tésével, hanem azok finanszírozásával is foglalkozik.
Convertál ezen szakmában tartozásokat, rendez fize-
tésektelenségeket és fizetési zavarokat. Keresztül-
visz discréten minden e szakmába vágó transzaktiókat.

Excelsior - Szálloda

Budapest, VII. kerület, Rákóczi-ut 72. szám.

Excelsior American bar és Grill room.

Külön feljárt az utcáról a félemeletre.
Nyitva este 8 órától. Caviár, Osztriga és
Langouste különlegességei, az amerikai
italok százféle keverékei és olcsó árai, a
legujabb látványossága a főváros' esti
közönségének és gourmandjainak.

TORLEY-PEZSGŐ

Palme Kristóf és Tsa

Parchen-Schelten

Vezérképviselő:

KOFFLER JAQUES

BUDAPEST, VII.,
BAROSS-TÉR 15.

Üvegcsillár- és lámpa-
gyár.

Különlegességek:

csillárok, kandeláberek, lyrák,
ámpolnák és falikarok
villanyos, gáz- és acetilén-
világításra.

TELEFON
18-99

ALAPITTATOTT 1890-BEN

TELEFON
18-99

WOTTITZ MANFRÉD ÉS TÁRSA
KLISÉKÉSZÍTŐ MŰINTÉZET
CINKOGRAFIA, BUDAPEST
VI. KERÜLET, EÖTVÖS-UTCA 48. SZÁM

AJÁNLKOZIK MINDEN SZAKMÁBA VÁGÓ
MUNKÁK MŰVÉSZIES ELKÉSZÍTÉSÉRE, U. M.: DÖMBÖR-
NYOMÁSOKHOZ VALÓ STANZNIK, FOTOTIPIÁK, KEMI-
GRAFIÁK, AUTOTIPIÁK, KLISÉK HÁROM ÉS NÉGYSZÍNŰ
NYOMÁSHOZ. FÉNYKÉPFELVÉTEL HÁZON KIVÜL ÉPÜLE-
TEKROL ÉS ŰZLETEKROL, INTERIEUR-OK, TÁJKÉPEK STB.

Szerkesztőség
és kiadóhivatal
V. Király-u. 106
Telefon: 125-08

Interieur

Megjelenik ha-
vonta-kel-szer-
től egy-évre 20k
egy-számra 1k

a. kavéház és labóház
szak-és iparművezetők egyes-
folyóirat szerkesztő-
Kovács Béla

I. ÉVFOLYAM
19-21. SZÁM *

BUDAPEST, 1912
* NOVEMBER 30

Prof. Arch. Josef Hoffmann.

Az "Interieur" jelen száma egy nagy-
stilü egyéniségnek részünkről is ért-
hető megemlékezés jegyében készült.
Az a kapocs, amely régebbi számaink
egynémelyikében, különösen a Wiener
Werkstätte révén, már hozzáfűzött ben-
nünket, most egy teljes Interieur-számban
fűződik szorosabbra. A Prof. Arch. Josef
Hoffmann neve immár fogalomká ala-
kult. Illusztrációkban és szövegben egy-
aránt neki szól ez a szám. Az Interieur
belső tartalma elmondja a többit!

alkotás láza nyújt. Ezek azok, akikről sokkal kevesebbet hall a nagyközönség, mint az élelmes szélhámosokról, divatos üzletemberekről, a zsenialitást, művészi különködést mimelő nyegle komédiásokról, sőt még kevesebbet, mint akár azokról a becsületes,

filiszterlelkű átlagemberekről, akik a maguk jelentéktelen közepszerűségét a kiállításokon való szívós megjelenésükkel oly biztosan értékesítik, hogy a hírnév aprópénzéből végre egészen csinos vagyongáját gyűjtik össze a dicsőségnek. De ezek azok viszont, kik a legmagasabb rendűek kicsiny táborában a művészetnek mesterei, az igazi amatőrnek pedig legtisztább örömforrásai... Hiszen ismerjük mi az aránylag pedig fiatal művészt már jó két évtizede; egyéniségének kialakulását látuk nyomról nyomra, de hiába éreztük mi minden egyes éttapenál, hogy készen van, s hogy megint

ujra készen van, ha ő maga ezt nem érezte még. Ugy látszik, most legutóbb érkezett el csak oda, ahova elindult. Ugy tetszik nekünk, hogy mikor ime megint új korszakához ért el a mi művésznünk eddig is gyönyörű pályájának, talán éppen ez az új az, mely már az ő hite szerint is igaz tükre lehet immár teljesen kiforrott egyéniségének.

Fényes Adolf naturalista, vagy realista azok előtt, akiknek a jelszavak kedvesek s akik mindenáron ragaszkodnak a művészek osztályozásához. Már a mesteriskolában is az volt, ami szinte hihetetlenül hangzik. Csakhogy akkor még a genre érdekelte, bár

„Pletykázó vénasszonyai“ban, szerelmes paraszt suhancáiban és leányáiban is már inkább a jellemző egyetemes emberi vonásokat kereste, mint a humoros, vagy drámai novellát, amelyeknek erős hangsúlyozásával festői erények nélkül is oly könnyű meghódítani a köznap-szerű ízlést.

Szeme már akkor mélyebben járt: az élet mélységeit kereste s nem az ő hibája, ha — mint sokan oly hátborzongva emlegetik — ott kevesebb derűt talált, mint a mennyi munkát, verejtéket és nyomoruságot. Még jobban hozzánőtt azonban ezekhez a témákhoz, mikor megszabadult a scolasticismus

Fényes Adolf

minden nyügétől s egészen a maga lábára állott és a maga szemével nézett körül a természetben, az életben. Programmpikturát sohse üzött, de az érzései akkor egyre csak a dolgos, munkás, szegény nép felé húzták, annak a küzdelmes életéből vett jeletnek inspirálták s a toprongyos, kérges kezű, elszánt arcú munkások, parasztok, meg ezeknek osz-

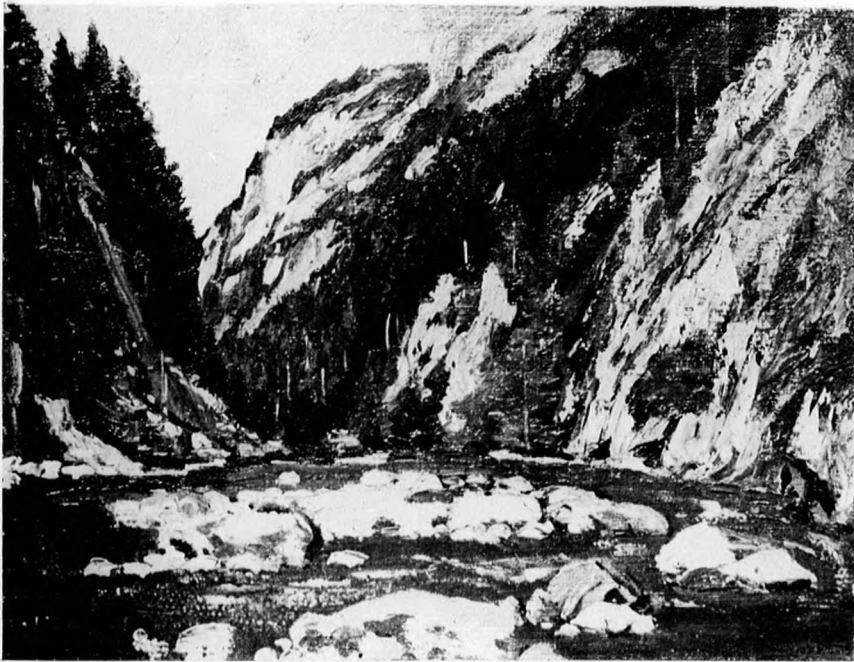
Nyilassy Sándor: Beszélgetés. — Conversation.
A műcsarnok kiállításából. — De l'exposition du musée d'objets d'art

Deák Ébner Lajos: Bucsuzás a szülei háztól. — Adieu à la maison natale.
A műcsarnok kiállításából. — De l'exposition du musée d'objets d'art.

Glatz Oszkár: Libapásztorok. — Gardeuses des oies.
A műcsarnok kiállításából. — De l'exposition du musée d'objets d'art.

Katona Nándor: Hegyszoros. — Passage de montagne.
A műcsarnok kiállításából. — De l'exposition du musée d'objets d'art.

tályos társai — a munkásasszonyok — voltak azok, akikhez ecsetje mindig visszatért. A nyomoruság festőiségét — ha ugyan szabad élnünk e látszólagos paradoxonnal — ő fedezte fel nekünk s ez a felfedezés szociális és művészi értékében is annál értékesebb a mi szemünkben, mert a mi magunk nyomorusága az, a magyar föld népének nyomorusága. Mindenesetre Fényesben, az emberben is kell keresnünk azokat a lelki rugókat, melyek őt erre a nem is éppen gyönyörűsége és nem is valami nagy sikerrel kecsegtető terepére szorították, de a Fényes művészszemének is nem kisebb dicsősége, hogy megkereste és megtalálta mindig a festői elemet is ebben a színesnek éppen nem mondható és plasztikailag valósággal visszataszító világban.

Igaz, a színeire ragadt is akkor valami borongós szürkesség. Nemcsak figurális képein, hol végre is a testek, ruhák, munkásszámok, nem egyszer a munkával járó piszoknak igaz reprodukálásánál ezt jóformán el sem kerülhette, de még tájképein is, hol pedig a diadalmas, ragyogó természet állt előtte modellül. De egy olyan izig-végig becsületes művésznél, mint amilyen Fényes, érthető, ha a természetben sem kereste a vidám, csapongó, csillogó szín-

bacchanáliákat, hanem a maga emberi témáinak inkább megfelelő, a sonorikussá hangolt, a komolyabb színtelket. Technikája is inkább ezekre utalta; a széles, erős, bátor ecsetvonásokat szerette mindig s a durva, pregnáns karakterű munkáscok és alakok, meg a mindennapi életre emlékeztető, sohasem teatrális tájakhoz csak a nagy csomókban felkent, pasztózus kezelés lehetett stilszerű. Hosszas szolnoki tartózkodása is ilyen irányban hatott rá. Az alföld poros, szürke levegőjéből csak nagyon lassan bontakoznak ki a színek még annak a szemé előtt is, aki állandóan ebben a levegőben él s a még oly forró napsugarak vörös fényéből is csak igen bátortalanul szikrázik elő a fénynek annyi színelemből alakuló skálája. De Fényes ezért egyre színesebb és színesebb lett ott is, mikor pedig utóbb elhagyta Szolnokot s a Duna partjának festőiségét reprodukálta, megkapta palettája azt az intenzív tüzet, amit addig úgy árnyékba borított az életnek általa oly szívósaan kutató sötétsége. És milyen magyar festő volt akkor ez a Fényes! Magyar volt a gondolat- és érzésvilága, magyar a milieu, melyben tárgyait és alakjait kereste, a magyar föld volt az, amit száz és száz variációban felmagasztalt s a magyar élet volt az, melynek jeleneit vásznai visszatükrözték. Csak éppen hogy nem az a magyar élet, melynek fellegetlen szépségét annyi frázisos hazugság dicsőíti, hanem az, melyben milliók munkálkodnak, szenvednek, verejtékeznek és elpusztulnak. A stylusa se az a magyar stylus volt, amit ma hazugul annak neveznek, de az, amivé lennie kell, ha modern és európai színvonalu stylussá legyen. Még emlékszünk váci „Görbe utcá“-jára, lehet-e annak a kisvárosnak karaktere más, mint magyar? Persze, ahhoz olyan festői kvalitások is kellettek, mint aminőkkel ez a kép ékeskedik. Még előttünk káprázik a kisvárosi csönd. Hogyan izzik ott a napfény, milyen puha az árnyék s a kisvárosi délelőtti sárga, piros, halványkék foltjai milyen művészileg vannak elosztva az ő bámulatos formaérzékkel megkonstruált architektúráin. Amit magyar levegőnek neveznek — ez volt az! De ez a magyar levegő nem valami rejtelmes, je ne sais quoi, hanem a sárga, kék, szürke, piros, viola és zöld színeknek ez a mesésen meglátott és bravurral visszaadott skálája, melyből kialakult egy olyan színharmonia, ami megfelel a mi képzetünknek a magyar faluról, a magyar kisvárosról. A művészi igazsággal visszaadott magyar élet: az a magyar művészet, ez az igazi nemzeti művészet s ehhez — Fényes multja a gyönyörű példa rá — nem kell semmi vásári és kiabáló dekoratív sallang, melynek kontár kézben legfeljebb csak ethnografiai jelentősége lehet, művészi értéke semmi sem.

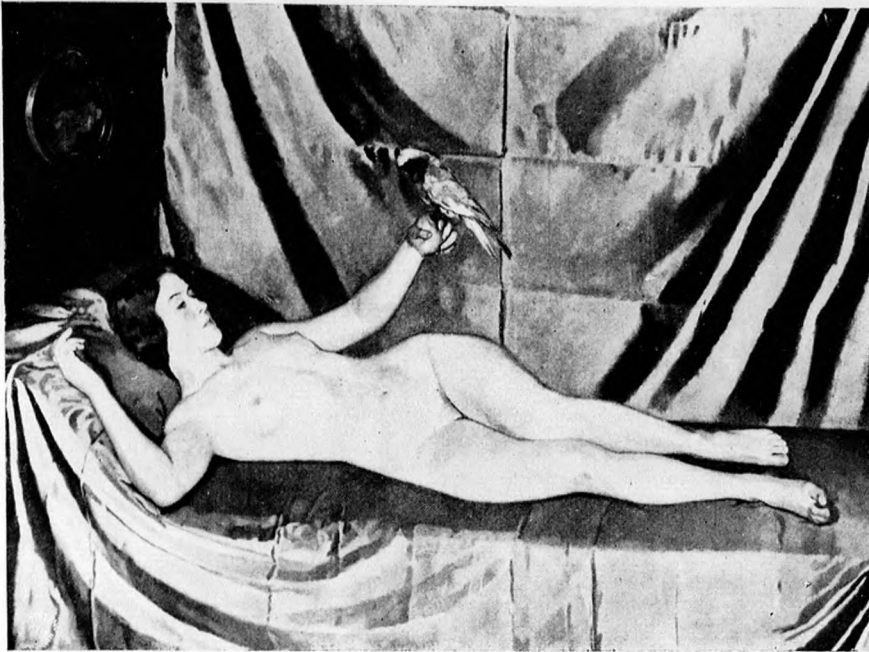
Ugyanez a sokszor firtatott, de soha tételesen meg

Kisfaludi Strobl Zsigmond: Finale.

A műcsarnok kiállításából. — De l'exposition du musée d'objets d'art.

Jávor Pál: Merengő.
A műcsarnok kiállításából.

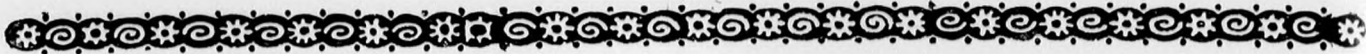
Jávor Pál: Réveuse.
De l'exposition du musée
d'objets d'art.

nem állapított magyar levegő dominált akkori figurális képein is. Az „Egy legény meg egy lány” — ez a ritka mestermű volt reá a beszédes bizonyság. A kosztümök diszkrétan letompított színeiből nem kiabált elő az a hupikék magyarság, mely lehet jellegzetes mi előttünk, de artistikus sohasem, hanem azért benne maradt minden, ami igazán karakterisztikus, művészileg karakterisztikus. De egyben olyan előkelő, olyan modern felfogású, akkora tudással és izléssel megcsinált kép is, hogy elragadja a legnyugateurópaibb szemet is és festői erényeivel bámulatba ejti még ma is azt is, aki — ha véletlenül francia, vagy kozmopolita — nem esik extázisba egy esetleg izléstelen baboskendőtől, csak azért, mert az magyar. Ami ebben a képben grandiózus: az alakok pompás térbeállítása, tónusának és foltelosztásának bámulatos egyenletessége, végtelenül nobilis színskálája, az a csodás plasztika, melyben egy szék pld. oly hihetetlenül érzékelhetően jelenik meg, a női alak rajzának minden pozitív tudás mellett is szinte légies lágysága — azt mind egyaránt élveztük és csodálhattuk nemcsak mi, akiknek véréből vétetett, hanem a nyugotiak is, akiknek ez csak olyan művészet volt, mint az övék. Fényes néhány kisebb tájképén láthattuk akkor — öt-hat évvel ezelőtt — a különbséget is ezek között a fejlett és kiforrott s a maguk eredetiségében reprodukált tájképek között, mint amilyen volt pld. a „Májusban” című. Ez is magyar volt, sőt nem is lehetett más, mint magyar, de a maga nyersségében, átguratlantul, fejlesztetlenül, transponálatlanul — több volt

benne a magyarság, mint az artistikum. Egy sereg váci tájképe viszont s két fővárosi részlet „Egy darab Buda”, „Tabán”, továbbá a „Csendes boldogság” s férfi arcképei, a magok nagy és egyenletes, nyugodt harmóniába hangolt színegységeikkel, világító és mégis oly előkelő koloritjokkal s rajzuknak szinte ijesztő elevenségével, amellet hogy a művészi tudásnak és hivatottságnak olyan revelációi voltak, melyek mindenha büszkeségei maradnak a magyar művészetnek — már mutatták az új etappe-ot, ahova Fényes ma elérkezett.

Ez a ma a Fényes becsületos művészi következetességének gyönyörű dokumentumait állította elénk az Ernst-muzeum kiállításán. Ez sem volt revolúció, „csak” evolúció, de azért, vagy tán éppen ezért, visszavezet bennünket Fényes művészetének bölcsőjéhez: a naturalizmushoz, verizmushoz, vagy objektív természetlátáshoz — ahogy éppen nevezni akarjuk. Csak megerősödött, megizmosodott; egyénisége, festői látása még intenzivebbé virágozott ki; a dekoratív elemeket tán most valamivel jobban hangsúlyozza, színszimfóniái most még harmónikusabbak, tisztább melódiákba összecsendülők, mint annakelőtte. Ma tán a részletek is jobban előtérbe kíváncsoznak nála (csendéletei!), de ezek a részletek, amellet hogy önmagukban is kész, zárt formákat és szinte elvont színtoltokat adnak, egy nagy, monumentális orkeszterben együtt adják a dolgok külső formáját és benső tartalmát egyaránt.

Most már nem keresi a stylust, most már stylusa van. Elérte a legtöbbet, amit művész elérhet.

A maga sajátos életét éli, a maga sajátos formáit érzi, a maga sajátos színeit látja, a maga sajátos anyagszerűségét érezteti, a maga tonusmelódiáit muzsikálja minden ecsetvonásával. Boldog derű, sugárzó világosság árad le vásznairól: a magával, a világgal, a maga művészetével megelégedett embernek és művésznek másokat is megnyugtató derüje. Ha van művészi bölcsesség — ez az. Távol a titánkodó forradalmiság nyegle hősködéseitől, távol a kevéssel beérők nyárspolgári jóllakottságától, távol a megalkuvók lealázó kaméleonságától, távol az emberi erő végeességétől elcsüggedő, az elméletek utvesztőjébe fuló impotenciától — ez a művészet gyönyörű inkarnációja az örökigaz horatiusi elvnek: *medio tutissimus ibis*.

Az eget hiába ostromlóknak ez tán kevés. Neki azonban, aki nem hiába ostromolta az eget, elég. S ha neki: a bölcsnek, igaznak és erősnek elég, mi is beérhetjük vele.

Rózsa Miklós.

A MŰCSARNOK KIÁLLÍTÁSA.

I.

A KRITIKUS KRITIKÁJA.

Bírálatot irjak a Műcsarnok téli tárlatáról. Tehát szép sorban elővegyem a festőket és művészeket és mondjak róluk véleményt. Nem teszem. Nem teszem pedig azért, mert magam is festő vagyok és így esetleges szigorú megítélést művésztársaim, esetleges enyhe megítélést a nagyközönség tartana elfogultnak.

De azt az egyet mégsem hallgathatom el, hogy ez a tárlat, akárcsak Stuart Mária, jobb a hírénél. A magyar művészet nem olyan silány, mint amilyenek a tárlat révén némi túlzással mondották és nem olyan erős, hogy ilyen megítélést elbírjon.

Hogy az ilyen leszólások mégis lehetségesek, annak mi művészek magunk vagyunk az okai. Ha van bennünk, — mint mi magunk sokszor valljuk — isteni szikra, hogy azt — ami lelkünkben lobog, — égő színekben vászonra varázsoljuk: akkor ezeket a varázsokat soha és semmiféle alkalommal ne vonjuk el a közönség szeme elől.

Művészek, akik tudnak, és akikről mások is mondják, hogy tudnak, ne kerüljék el egyetlen kiállítás tájkát sem. De viszont ne zárjanak ki a kiállításokból olyanokat, kik más izlést vallanak, és ne töltsék be a visszautasítottak helyét selejtes ipari dolgokkal, melyek tömegüknél fogva természetesen igazat látszanak adni azoknak, akik a magyar művészet színvonalának sülyedéséről mondanak, bár jó-hiszemű, de téves bírálatokat.

Ezek az ellentétek mindig a művészhaboru következményei és én igazán nem tudom belátni, miért háboruskodnak a művészek egymás között, mikor elég küzdelmük van a nagyközönséggel, mely vagy közönyös, vagy kisebbik részében kapva kap azon az alkalmon, hogy bármi címen, de a lehető legolcsóbb áron jusson a legjobb művészek legkitünőbb műveihezis.

Útalok arra a tényre, hogy egy-egy tárlaton, a hatósági vásárlásoktól eltekintve, a közönség alig vesz képet és a Műcsarnokban a vásárlások zöme az ugynevezett nyereményekből kerülnek ki, melyeknek révén öt garasért vesznek akár százaranyat érő művet is.

Szép és kulturális dolog, ha a művészet multja és a művészet jövője értelmi téren megütközik egymással; de ügyelni kellene arra, hogy a mult és jövő harcának a jelen ne vallja kárát. A művésznek az ideálok szolgálatában sincsen több kötelessége, mint minden más művelt embernek és nyugodt lelkiismerettel egyszerre védheti az ideális törekvéseket és a jogos magánérdeket.

Ha jó magunk ezt megértjük és követni akarjuk, az összes valamire való művészek megfogják találni a közös érintkezési és megértési pontot (akár az egyesület elhagyásával) és le fog hullani a férgese. Ha ez sikerül, nem lesz sem művészhaboru, sem a

Magyar Mannheimer Gusztáv: Erdőszélén. → Au bord de la forêt.
A műcsarnok kiállításából. — De l'exposition du musée d'objets d'art.

közönségnek fizetett hadisarc; hanem lesz egységes művészgárda, amely megél és meg nem adja magát, és diadalmas ostrommal magának a közönségnek öröme arat győzelmet a közönség közönyével és kapzsiságával szemben.

Végzem Goethe ama híres mondásával:

„Solch' ein Gewimmel möcht ich sehen, selbst beglückt unter beglücktem Volke stehen.“ Jávör Pál.

II.

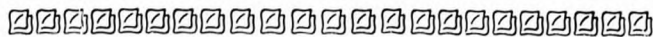
A „PAX“ (MŰVÉSZ EGYESÜLET) KRITIKÁJA:

Akármit is irnak az ujságok, mégis sikerült a kiállítás, mert nincsenek jelen: Szinyei Merse Pál, Ferenczy Károly, Csók István, Vaszary János, Iványi Grünwald Béla, Kernstok Károly, Rippl Rónai József, Thorma János, Fényes Adolf és a fiatalok java . . .

III.

A KÖZÖNSÉG KRITIKÁJA:

Akármit is beszélnek és irnak a lapok, a csütörtöki hangverseny mégis legtöbbet ér . . .

A NYOLCASOK.

Semmiképen sem lehet hálás a közönség — még az ő külön táborba verődött közönségük sem — a Nyolcasoknak, illetőleg ma már csak négyeknek, azért a kiállításért, amelyet a Nemzeti Szalonban rendeztek. A hála helyett még az elismerésből is csak a nagyon elkényszeredett elismerés járhat ki nekik, most már csak hattyudaláért annak a fennhéjázó mottónak, amely kiindulásukkor oly fiatalos daccal volt lobogó zászlójukra írva.

A csalódottság, a kiábrándulás érzése borong — nem a nézők kedélyében — hanem magukon a képeken s hogy ezt a csalódottságot mi még fokozottabban appreciáljuk a vásznról, jogunk és okunk van hozzá. Fokozott érdeklődéssel s a tömegátlag elismerésénél nagyobb elismeréssel köszöntöttük őket első megjelenésükkor; a csalódásunk is nagyobb másokénál.

Milyen szomorú temetés ez a kiállítás!

Az „uj törekvést“ elhantolták — dicstelenül — nem a kritika, hanem ők maguk! Egy év múltán mi maradt meg abból, mit akkor hirdettek, amire akkor törtek? Szinte semmi. Mert nemcsak az a baj érte a Nyolcakat, hogy a csoport fele és éppen az értékesebb fele: Kernstok, Czóbel, Czigány, Márfy, hátat fordítottak nekik, hanem a megmaradtak maguk sem tudják, vagy tán már tudni sem akarják, hogy tavaly mit akartak.

Egy év és hova jutottak! Az még csak a kisebbik baj, hogy nem hozták a kiforrottság biztos mozgásu erejét, hiszen, habár nem a tavalyi lelkesedéssel, mi

tovább is előlegeztük volna bizalmunkat a jövőre, ha azt a megalkuvást nem ismerő bátorságot és őszinte törekvést láttuk volna, ami még tavaly meghatott bennünket, hívőket. Ám a tavalyi egységes irányu törekvés helyett nemcsak hogy a lefogyott négyek sem tudnak egy uton haladni, de a csoporton belül egy és ugyanazon festő is megengedi magának azt a tréfát, hogy az egyik képen kubista, a másikon Cézanne-t „utánaérző“, a harmadikon pedig az általuk tavaly úgy kiátkozott impressionizmust „érzi“.

Tavaly azt hittük, hogy a nagy kaoszból majd csak kiforr valami, amiért érdemes volt velük vállalni a hittel teljes szolidaritást. Gondolhattunk-e arra, hogy a tapogatózásból tehetetlen vergődés, az önbizalomból energiátlan megalkuvás és kapkodás, a becsületes törekvésből pedig mindössze néhány, ma már szállóigévé vált, franciából fordított futurista frázis marad.

Ime, kitűnt, hogy a nagy hang egyedül még nem képes az új irány megteremtésére. Ha teljes csődjükre egyéb bizonyosság se lenne, csak az, hogy Kernstok Károly, ez az izig-vérig becsületes és szigorú önkritikájú művész, aki pedig az egész csoportot életre hívta, hátat fordított nekik, ez a tény maga mindenél hangosabban kiáltja világgá katasztrófájukat.

Kernstok otthagya őket s ezzel a Nyolcak, mint irány megszűnt, mert feladták saját hivei. Ami megmaradt belőle, mindössze néhány frázis és néhány — katalógus A Nyolcából négyekké apadt társaság egészen elmaradt attól a nagyszerű vakmerőségtől, amely Kernstok vezetésével csak művészi célok után tört, új utakat akart a távol jövőben kijelölni, nem törődve se a nyárspolgárok szörnyűködésével, se a sajtó pro vagy kontra lármájával, se a művásárlók elmaradt arányaival, sőt még a maguk ellen dacosan kihívott művésztársak anathémájával sem. A négyek ellenben kiegyeztek ötven százalékra, egyik szemökkel az „epaté“ üres reklámja, a másikkal a vevők erszénye felé kacsintván. Ha kell még a kiállításon kívül újabb bizonyosság erre, azt is meg fogjuk kapni — a jövőben: idei nagy vereségük után — meg fogjuk látni — a csoport végérvényesen el fog hallgatni.

Sic transit gloria mundi! Szép a forradalom is, szép a jó üzlet is, de a kettő együtt, mint a négyek szomorú esete mutatja, még tehetséges embereknek se jó — üzlet. Hát még a Nemzeti Szalonnak. Tavaly kezüket dörzsölték az igazgató urak, mert a pénztárba hulltak a koronák — a mulatni akarók belépő díjai. Ma azonban, mikor a koronák elmaradtak, egymásnak esnek, hogy engedték profanizálni a „szent berkeket“. S most a Szalon kénytelen kiállani a színre és művészi liberalizmusról prédikálni. A Szalon és művészi liberalizmus! Risum teneatis!

Gyöngyösi Nándor.

László Fülöp Elek: Bárczyné Lutzenbacher Edit arcképe.
László Fülöp Elek: Portrait de Mme de Bárczy, née Edit Lutzenbacher.
A műcsarnok kiállításából. — De l'exposition du musée d'objets d'art.

Karlovszky Bertalan: Szalavszky Gyula arcképe.
Karlovszky Bertalan: Portrait de Mr. J. de Szalavszky.
A műcsarnok kiállításából. — De l'exposition du musée d'objets d'art.

PROF. ARCH. JOSEF HOFFMANN.

Ugy ahogy ideirtuk ezt a nevet, vele együtt egy fogalom kifejezését is reprezentálni akartuk. Fogalmát jelenti ez az ily módon leírt név nemcsak egy páratlanul nagy egyéniség minden értékének, annak a jelentőségnek, amelyet a modern iparművészeti törekvésekben ez a név: — Hoffmann — kifejez, de a Prof. Arch. Josef Hoffmann név mindennél többet mond nekünk, Lajtán innen és túl harcoló kulturrétegű társadalomnak. Lokálisan — tisztán bécsi vonatkozásban — egy darab modern kulturtörténetet fűz hozzá az utolsó másfél évtized. Az iparművészeti törekvések minden irányu megújulása annak a csoportnak: Wagner, Moser, Olbrich, Hoffmann és mások — ami munkásságával, egész tevékenységével jelent egyet — amelyből ha minden téren nem is emelkedik ki az ő neve, de a legelső között van.

Mint ahogy a mi Lechnerünket emlegetik valahányszor a modern magyar architektura kiindulásával, fejlődésével kapcsolatban esik szó, úgy kerül a bécsi ipari művészet modern törekvéseinek említésénél az ő neve nyomban a legelső helyre.

Ujat, nagyszerűt hozott magával — Olbrichal együtt — amikor kilendült ragyogó pályája; nagyszerűvé és késszé fejlesztette ezeket az értékeket, amikor zsenije kibontakozhatott, amikor az elavult tradíciók eltakarításának a helyén már nemcsak a jelennek, hanem a jövőnek is megadhatta a principiumait.

Nemcsak stílusban teremtett ujat és abszolút művészt, de az izlésnek is olyan új elveit rakta le az iparművészeti törekvésekben, amely a jövő nemzedékek izlésében, esztétikai törvényeiben is helyet fog kérni.

A bécsi Secessio és a Wiener Werkstätte adja meg az ő ragyogó multjának és jelenének igazi jelentőségét, de a Prof. Josef Hoffmann neve ma már mindenütt érezteti hatását, ahová a modern iparművészeti törekvések elhatottak . . .

*

1899-ben a bécsi Kunstgewerbeschule igazgató válóságának idején így ír róla Ludwig Hevesi, ez a nemrég elhunyt ragyogó tollu esztétikus:

„Es wird in der Tat ganz ernstlich daran gedacht, auch die beiden jungen Architekten, Olbrich und Hoffmann für die Kunstgewerbeschule zu gewinnen. Mit diesen wäre allerdings das Gelingen sicher, die Kunstgewerbeschule wäre dann auf einmal aus allen Verlegenheiten des Überganges zu einem neuen Leben heraus.“

És amikor a „fiatal architektus“ tényleg elfoglalja a tanári katedrát az iparművészeti iskolán, hosszabb

cikket közöl róla Hevesi, amely csaknem másfél évtized előtt íródott, de amely ma is annyira ráillik a Prof. Arch. Josef Hoffmannra. Hogy azóta ragyogóan bontakozott ki neve, hogy egyénisége csaknem minden modern iparművészeti törekvésre rányomta bélyegét, hogy a tervező — főleg interieur — művészek között ma talán legelső s hogy a Wiener Werkstätte nagyrészt az ő markáns egyéniségének jegyét hordja magán, magától értetődő.

*

Az osztrák muzeum iparművészeti iskolájának reorganizálásában ismét fontos lépés történt, így kezdte Ludwig Hevesi akkori közleményét Hoffmannról . . . Hogy Josef Hoffmannban olyan embert találtak, akire az iparművészeti iskolának sürgősen szüksége van, hogy ismét a gyakorlati vezetés is érvényesüljön, mindenki előtt tisztán áll, aki a bécsi Secessio eddigi munkásságát figyelemmel kísérte . . . Hoffmann — azt lehetne mondani — Wagner-tanítvány. Ő is, mint csaknem valamennyi fiatal építészünk, akik a legutóbbi időben felszínre kerültek, mint tanítványok vagy mint munkatársak, vagy mint tanítvány és munkatárs is hozzátartoznak ahhoz a munkakörhöz, amely Otto Wagnerrel, a bécsi architektúra arculatát mind modernebbre alakítja.

Az igazi wagneriánusok között jelenleg Olbrich és Hoffmann a legjelentékenyebbek. Hogy hivatottak ezeket az elveket tovább vinni, szinte benne van a levegőben, de nemcsak a bécsi levegőben, hanem mindenütt, mert a Wagner-tanítványok most a külföldön is keresettek nagyon.

Josef Hoffmann a Secessio egyik legsokoldalubb tagja . . .

. . . Hoffmann a Római díjjal ment Itáliába, ahol szorgalmasan dolgozott, de a Wagner-vér megtartotta őt továbbra is a modernek között . . .

. . . A Secessioban kiállított dolgai mindinkább megnyerik a közönség tetszését . . .

Hoffmann nem lett sem japán, sem angol, Van de Veldet sem követi, megvan az ő találékonysága mindig és mindenben.

Azok közé a fiatalok közé tartozik, akik a bécsi iparművészetet is át fogják gyurni s ujat fognak teremteni . . .

Az iparművészeti iskola olyan erőt nyert benne, aki a tanítványok gyakorlati vezetésével egészen új irányt fog megteremteni . . .

Ezek a jóslatok valóra váltak, a remények beteljesedtek s a Prof. Arch. Josef Hoffmann ma meglehetősen tekint vissza ragyogó multjára, amelyhez hasonló lesz a jövője is — a bécsi iparművészeti törekvések jövője, amely annyira egyet jelent vele . . .

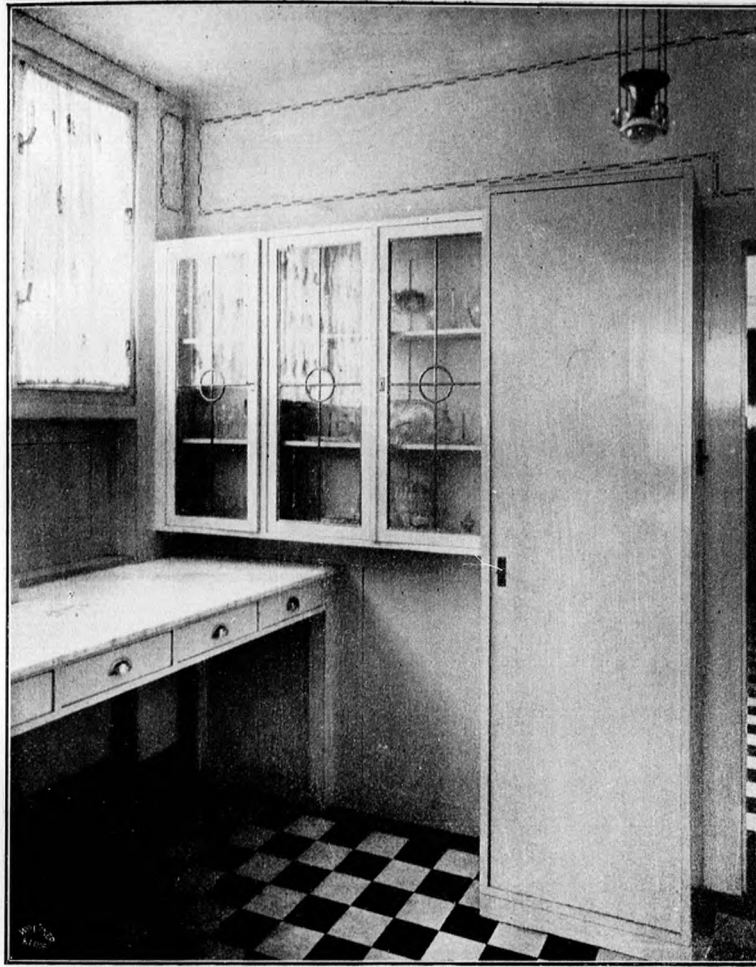
Lakásrészlet.
Partie d'appartement

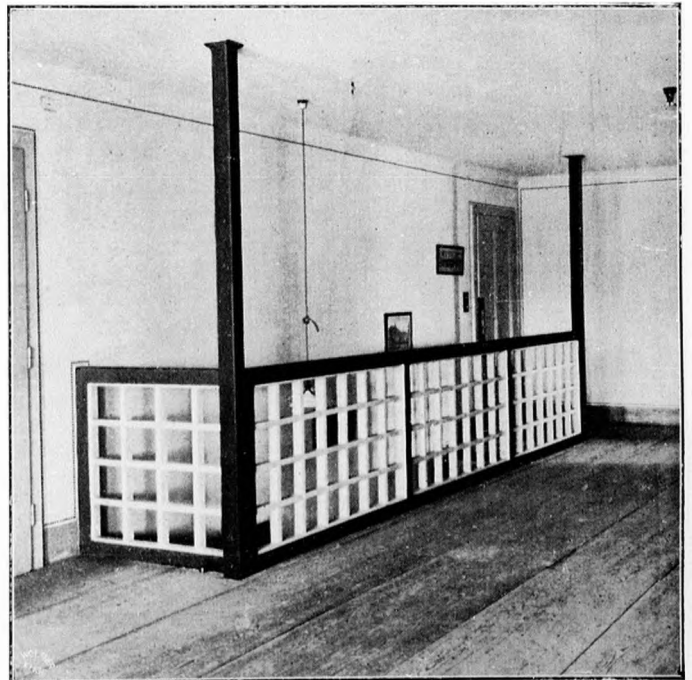
Hoffmann tanár terve szerint.
Après les projets du professeur
Hoffmann.

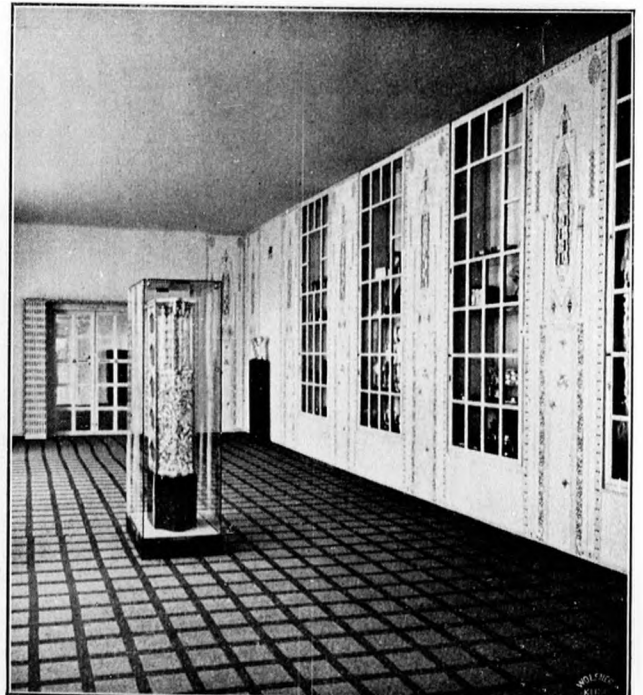
Nyáraló. Hoffmann tanár terve szerint. — Villa. Après les délimitations du professeur Hoffmann.

Prof. Arch. Josef Hoffmann munkái.
Oeuvres du professeur Joseph Hoffmann.

Prof. Arch. Josef Hoffmann munkái.
Oeuvres du professeur Joseph Hoffmann.

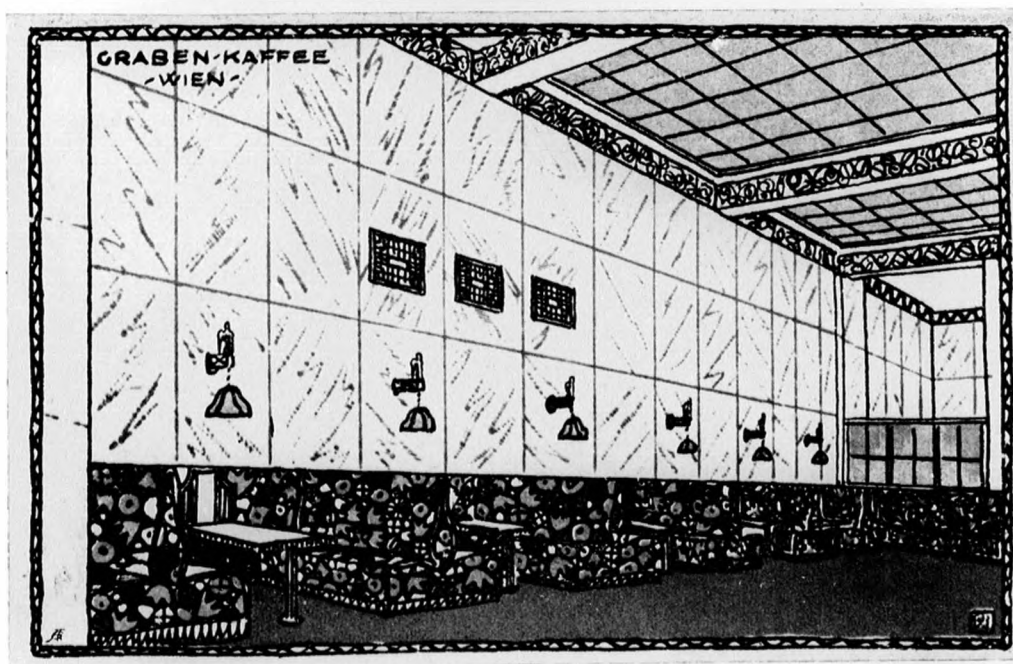
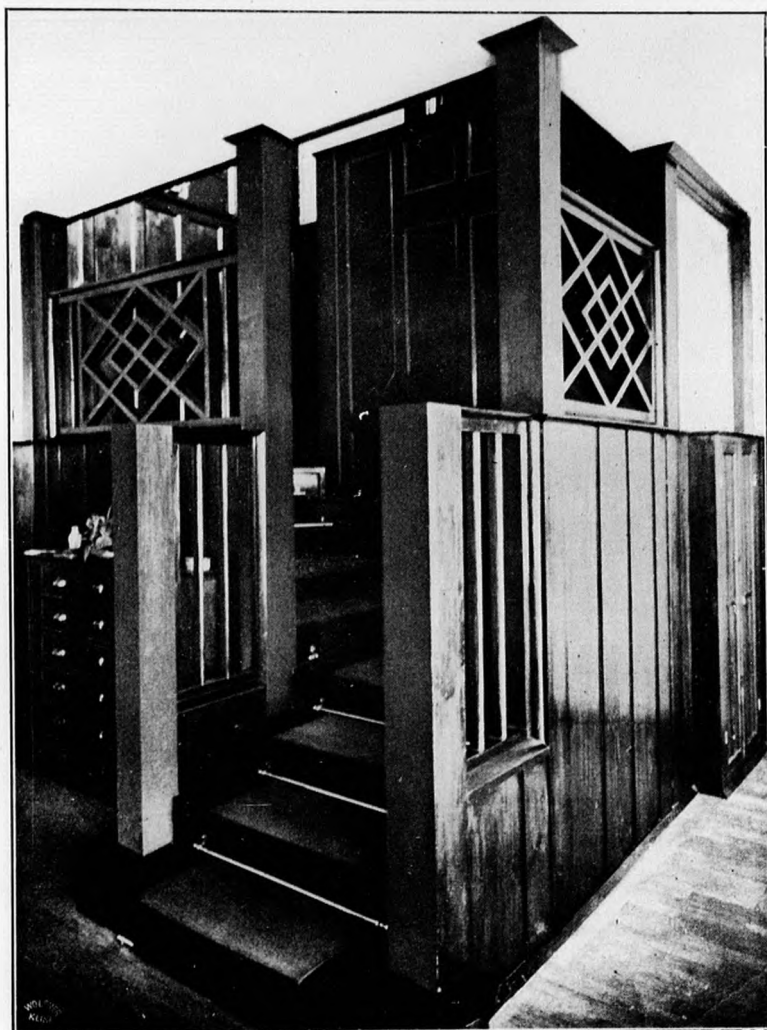

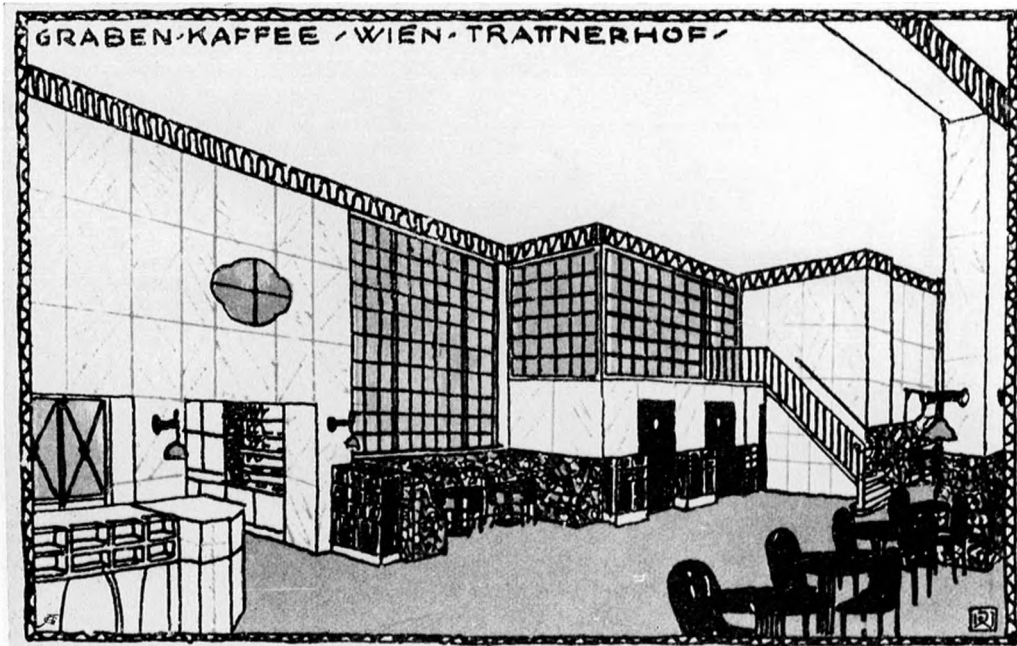
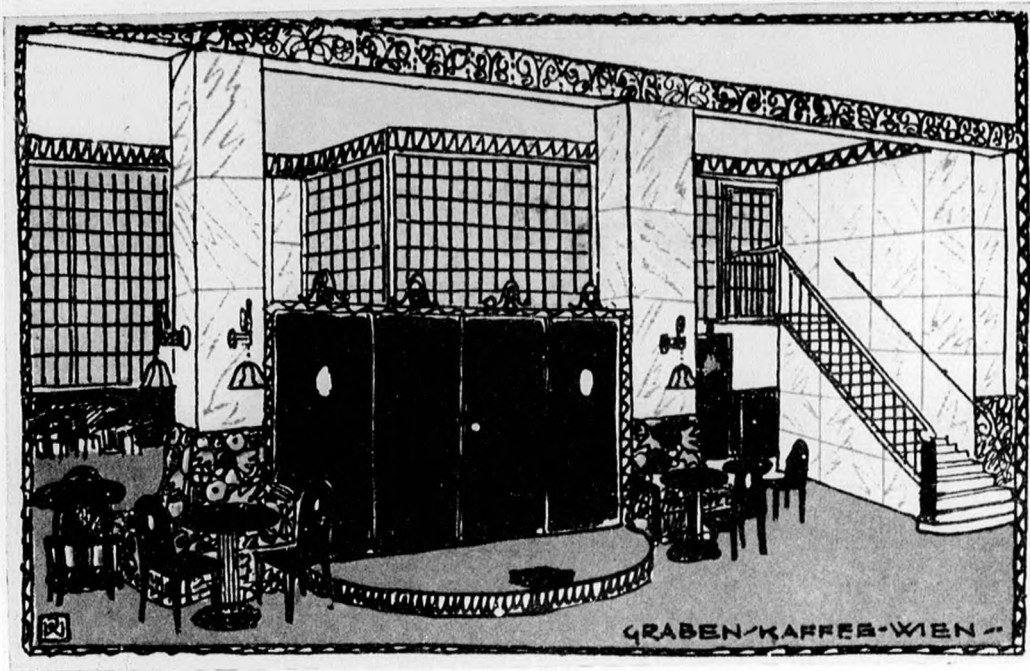
Prof. Arch. Josef Hoffmann munkái.
Oeuvres du professeur Joseph Hoffmann.

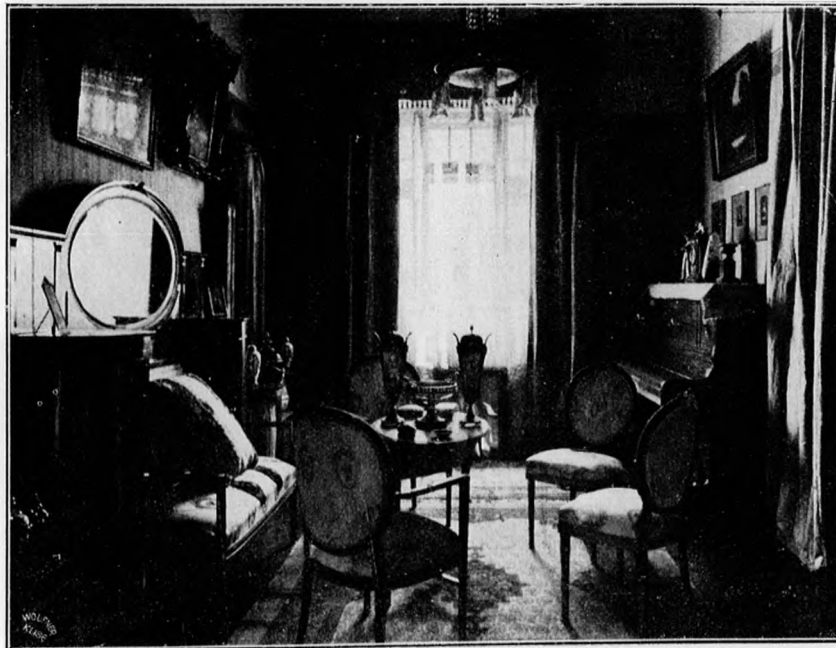
Prof. Arch. Josef Hoffmann
munkái.

Oeuvres de professeur
Joseph Hoffmann.

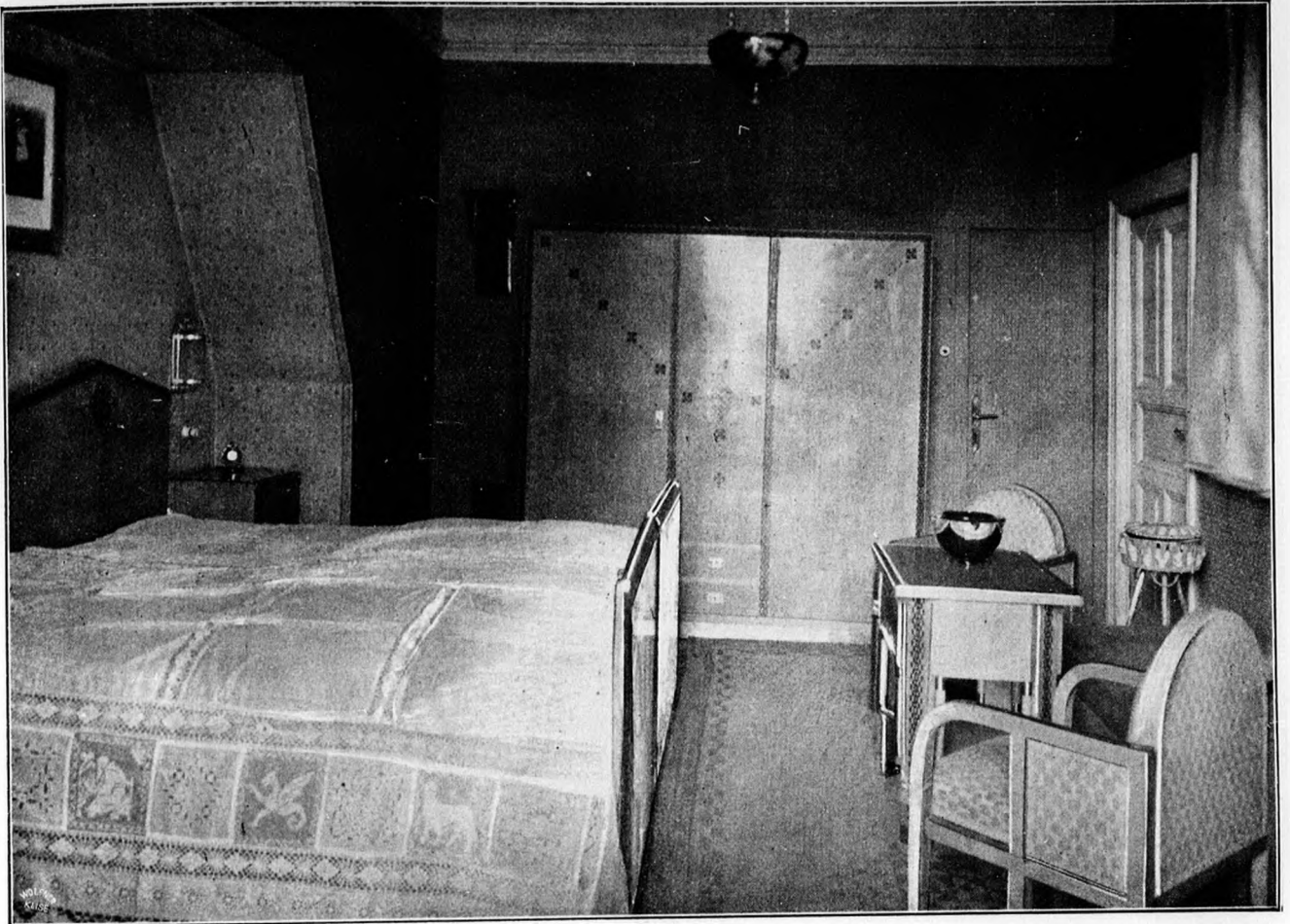
Prof. Arch. Josef Hoffmann munkái.
Oeuvres du professeur Joseph Hofmann.

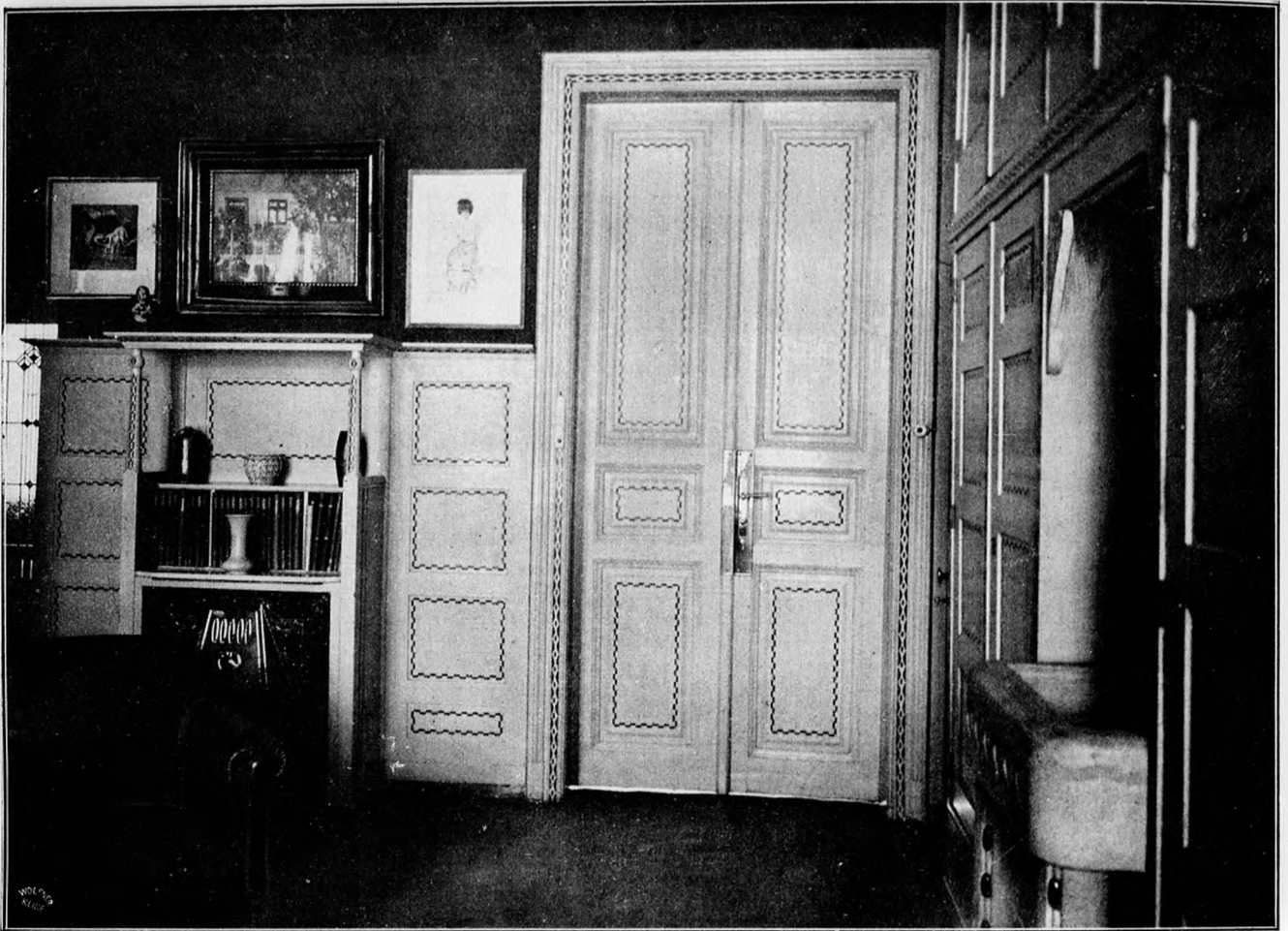
Benedek Dezső műépítész lakása.
Domicile de l'architecte D. Benedek.

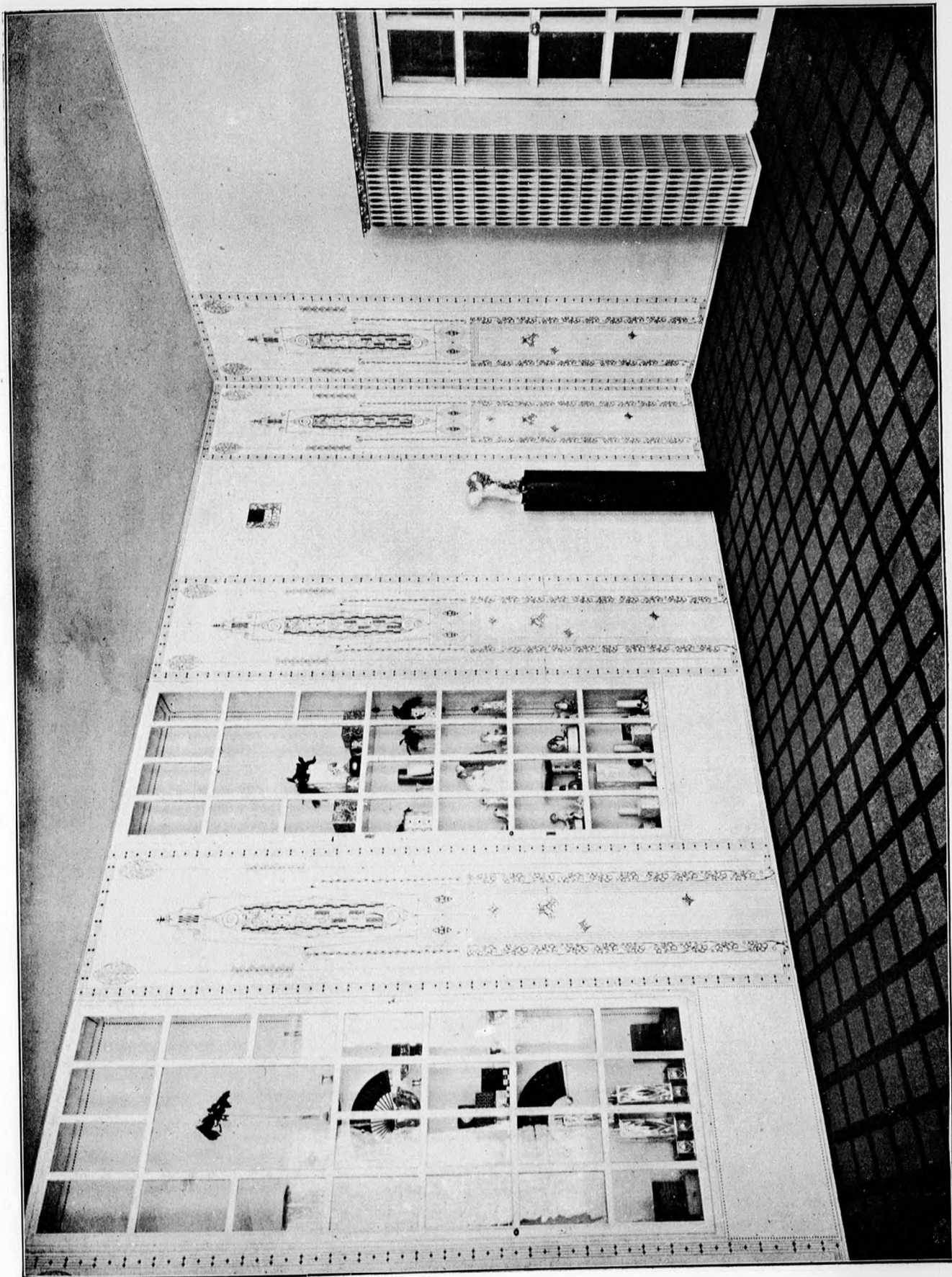
Dr. Szász János lakása. Tervezte V. L. műépítész.
Domicile de Dr. Jean Szász. Par l'architecte L. V.

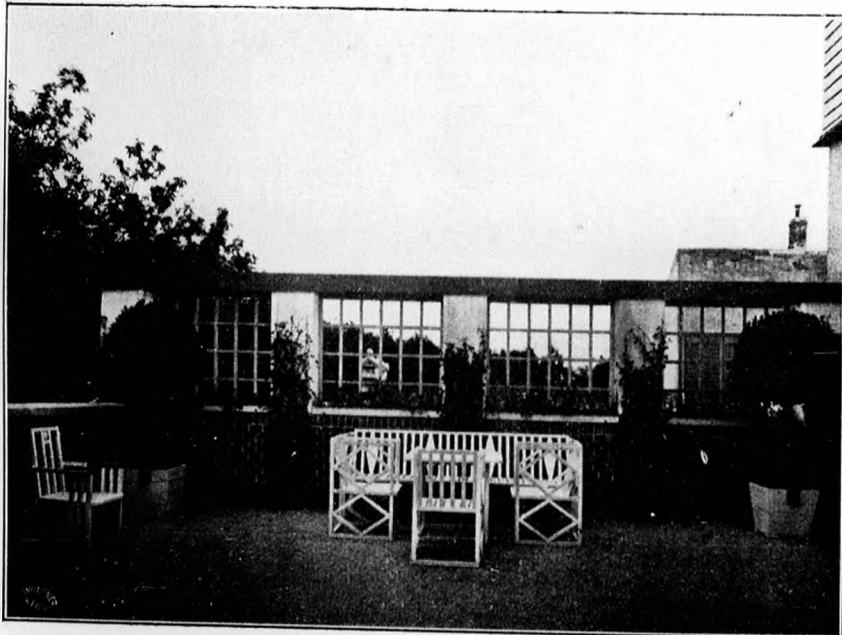
Dr. Szász János lakása. Tervezte V. L. műépítész.
Domicile de Dr. Jean Szász. Par l'architecte L. V.

Dr. Szász János lakása. Tervezte V. L. műépítész.
Domicile de Dr. Jean Szász. Par l'architecte L. V.

Modern kiállítási interior. — Interieur moderne d'une exposition. Hoffmann tanár terve szerint. — Apres les projets du professeur Hoffmann.

Prof. Arch. Josef Hoffmann munkái.
Ouvres du prof. arch. Joseph Hoffmann.

Prof. Arch. Josef Hoffmann munkája.
Oeuvres du prof. arch. Joseph Hoffmann.

MŰVÉSZKLUB.

A pesti társadalmi élet friss fekete földjét most munkálják a művészek. Nagy gondossággal keresik a tiszta magokat, amiket elhítsenek, hogy olyan virágerdő nőjön ki belőle, a mely harmonikusan összeolvadó színeivel egységes képet alkosson. Arra törekszenek, hogy különféle értékekben lehetőleg egyensúlyú elemeket hozzanak össze s megteremtsék az együvévalók ideális társaságát, akik a szellemi élet bármelyik területén működnek is, mindnyájan a magyar kulturának harcoló vezérei, vagy vitéz katonái. Klubot létesítenek, de otthont gondolnak alatta, ahol mint egy nagy-nagy család egymáshoz tartozói, maguk között érezzék magukat és ahova mint egy úditó forráshoz, munka és alkotás után pihenni, fölfrissülni járnak.

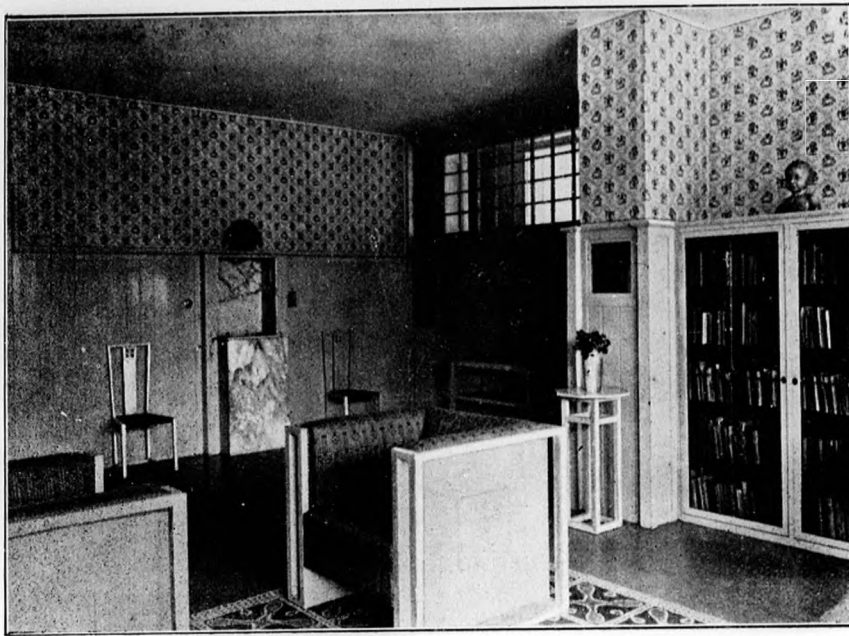
A klub szervezői között ott vannak a következők: Andrassy Gyula gróf, Batthyány Lajos gróf, Basch Gyula, Bánffy Miklós gróf, Bárczy István dr. Bethlen Ádám gróf, Burchard Bélaváry Pál, Csók István, Falus Elek, Ferenczy Károly, Hadik-Barkóczy Endre gr. Hubay Jenő, Kallós Ede, Kandó László, Karlovsky Bertalan, Károlyi Imre gróf, Kohner Adolf báró,

Kosztolányi-Kann Gyula, Krausz Simon, Lechner Ödön, Ligeti Miklós, Madarassy-Beck Gyula báró, Molnár Ferenc, Nemes Marcel, Olgyay Ferenc, Pekár Gyula, Szinyei Merse Pál, Szmrecsányi Miklós, Szüllő Géza és Vadász Miklós. Hogy összecsendül e nevekben a művészet, irodalom, zene, politika, haifinance, arisztokracia és művelt polgárság így egymás mellett! A Művészklub sikere már e nevek révén is kétségtelen, jelentősége pedig oly messzeható és mindenre kiterjedő lesz, hogy mint egyik legnagyobb kultúreseménnyel kell vele már most is foglalkozni.

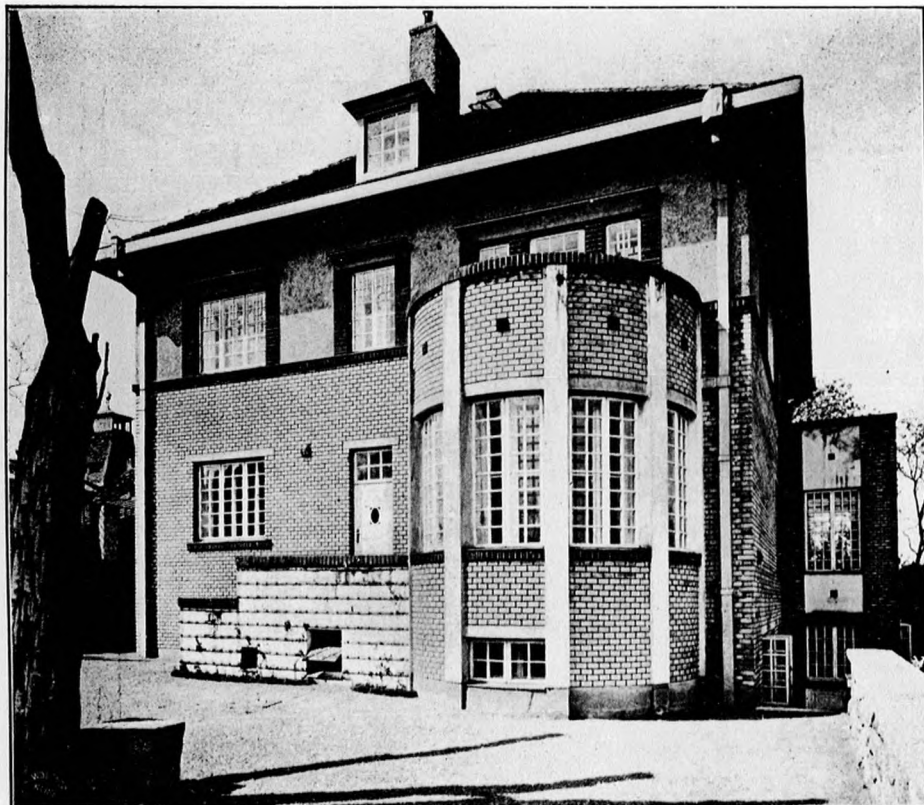
Az alkotó művész, legyen az író, muzsikusz, festő, szobrász, államférfi, vagy bármi más, a maga műtermében, vagy dolgozószobájában, csak munkás ember. A látvány, amit ilyenkor nyújt, néha még visszatetsző is, amikor például küzdve, verejtékezve, elégedetlenül, idegesen dolgozik. Egyénisége, belső világa, elrejtett értékei, csak akkor tűnnek elő, mikor a jól vagy rosszul végzett munka után — s ezt csak saját maga állapítja meg — a munkás-zubbonyt a frakkal cseréli fel és elégedetten, vagy mogorván elhagyja műhelyét. Mennyi minden, milyen sokszínű gyöngy kerül ilyenkor felszínre! Az egyik ragyogásával kápráztat, a másik elmésségével kacagtat, a harmadik mélységével markol agyunkba, vagy sujt fejbe, mint valami nehéz kő, néha egy gesztus, egy megmozdulás, egy különös mosoly szerez gyönyörűséget, amiket sehol sem láthatunk másutt, csak művészeknél s mindez elábrándít, kiemel bennünket a köznapiságból s úgy érezzük, mintha egy más, furcsa, de szebb világba kerültünk volna.

Az alakuló Művészklub ilyen társaságnak lesz az otthona. Elnevezhetnénk bátran a gondolkodók és érzők klubjának is. S azért tartjuk nagyjelentőségű eseménynek e klubavatást, mert tudjuk, hogy eszmétársulás révén növekedhet naggyá a gondolat, születhet meg s alakulhat ki az eszme, amely előbbre viszi a magyar kulturát és hasznára lehet a pesti társaságnak is. Ha elképzeljük az intellektuelleknek ezt a válogatott társaságát, amint klubjokban szellemi kincseiket egymás között s a társaságnak szétszórják s vele egymást megtermékenyítik, biztosra vehetjük, hogy ezeknek az üdülés óráiban öntudatlanul elhintett kultur-magoknak gyümölcsseit mindnyájan élvezni fogjuk.

A Művészklub helyiségei a Művészház Rózsa-utcai palotájának földszintjén és emeletén lesznek. A palotának erre a célra történt átalakítása és a klub belső berendezéseinek költségei több mint 250,000 koronába kerültek. Ezt azért említjük itt meg, mert jól esik büszkélkednünk azzal, hogy ebben az egymást szinte felfalni akaró, tülekedő országban, ahol mindenki csak saját magával törődik, akadt mégis egy-

Modern lakás. Hoffmann tanár terve szerint.
Appartemens moderne. Apres les projets du professeur Hoffmann.

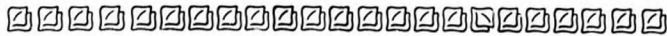

Nyaraló. Hoffmann tanár terve szerint.
Villa. Apres les délimitations du professeur Hoffmann.

két önzetlen férfit, aki a magyar művészet iránt érzett őszinte szeretettől áthatva, erővel, fanatikus hittel, éjjelt nappallá téve, fáradhatatlan munkával és nemes, nagylelkű pénzáldozattal lehetővé tette a magyar művészeknek, hogy megalapítsák művészetükhöz méltó otthonukat. Köszönet érte nekik. Legyen Isten áldása kezük munkáján és tegyék e munkát széppé és növezzék nagygyá a magyar művészek.

Keve.

LILIEN.

A zsidó népnek ma Morris Rosenfeld a nagy poétája, Max Nordau a szószólója és Emánuel Lilien — a conférencier-ja.

Ugy látszik, hogy ámbár Galiciában született és nagyon szegény ember fiának, hamar kikerülhetett abból a ghetéből, melynek levegőjével fanatizmust

és heroikus célokra predesztináló erőt sziv az, aki fogékony és fájó lélekkel benne él.

Nem kell mondanom, ugyebár, hogy most Morris Rosenfeldre gondoltam, arra a lenyűgöző erejű zsidó zsenire, akinek ghetó-dalait éppen Emánuel Lilien illusztrálta. Az a Lilien, akit pedig a Morris Rosenfeld fanyar-bus dalaitól és mélységes illetődésű költészetétől egy egész világ választ el: a polgári, mondjuk, kispolgári milieu.

Morris Rosenfeldre gondoltam akkor is, mikor elindultam a kiállításához, — melyet dr. Patai József, a Mult és Jövő szerkesztője, egy önzetlenül lelkes ember, nagyon szép eredménnyel rendezett — és úgy képzeltem, hogy egy agyonhajszolt, hitébe vetett fanatikus reménnyel szenvedő bizarr népnek izzó-leheletű zsoldár-költészet fog megindítani. Szóval, egy orosz ghetó-forradalmár keserű megnyilatkozását vártam.

Hát Lilien nem forradalmár. A szónak semmiféle értelmében sem. Nincs benne mély tűzü pathos, nem nyugtalan szenvedéllyel kutató, magát sorvasztó chercheur, hanem egy intelligens, derült kedélyű, fajtáját a higgadt emberek komoly ragaszkodásával szerető ember, kinek rajzaiban és rézkarcaiban nincsen nyugtalanító eredetiség vagy egy nagy egyéniség tekintély-romboló szertelensége, ellenben ott van az egyéniség bélyege, mely művészé jelöli a festőt, illetve a rajzoló és bírja a technikának mindazt a gazdagságát, melyet egy tehetséges ember eltanulhat.

Elégé tehetséges ember ahhoz, hogy művészek tartanak és elég ügyes, hogy népszerű legyen.

Biblia-illusztrációit, melyeket a napi sajtó kiemelt, éppen nem tartom erősségének, mert ezekben a rajzokban nincs annyi mélység és az adott tág — igen tág — kereteket kitölteni tudó erő, mint amennyire egy komoly biblia-illusztrátornak szüksége van. Ellenkezőleg, itt is megmarad annak a nyugodalmass kedélyű, csendes poézisű költőnek, amivé a biztos existenciájú polgári létén kívül kvalitásai is predesztinálják.

Sokkal erősebb Lilien az ex-librisekben és a rézkarcokban, melyek közül sok a maradandó becsű munka. Ex-libriseiben van lendület és ötletesség, rézkarcaiban pedig — különösen az öreg zsidó portrékban — finoman válogató szem, éles megfigyelőképesség, nagyszerű karakterérzék jellemzik a művészt. Ezek mutatják valójában a Lilien nem mindennapi művészi erejét.

Van egy rézkarca, ahol két öreg — kaftános, cilinderes — zsidó egy padon ül. Ebben a rajzban benne van az egész Lilien. A Hebron bölcs derűje, a palesztinai tájak szent nyugalma, a cylinder és kaftán.

Lilien: Tanulmányfő. — Étude.

Lilien : Öreg zsidó. — Vieux juif.

Ezt a lapot több ezer példányban kellene kinyomatni. De van viszont a kiállításon egy önarcképe, amit el kellene tüntetnie. Mint a XIX. század elején az angol portraisták, hangulatos tájjal veszi körül magát, és ott áll ő, ő, Lilien, egy nagyszerű attitudeben pózolván, puha művészkalappal a fején, komoly eleganciájú felöltőben, hipnotizálóan csillogó szemekkel, mélyen gondolkodva, jól táplált, gömbölyű orcája romantikusan sejtetővé árnyékolva. Ez a poseurködés nem illik a szerény és bölcs, megelégedett és derűs Lilienhez. (Inkább rajzolta volna magát cylinderben és kaftánban.)

Ez a Lilien az erőtllenül patetikus biblia-képek rajzolója, de az igazi Lilien az, akit én a kiállításon állandóan mosolyogva láttam, az az élénk, okos szemű, egészséges, teltarcu ur.

Gy. N.

A MŰVÉSZI PLAKÁTRÓL.

Plakát-szemle.

Magyarországon igazi értelmében vett művészi és praktikus célját is jól betöltő plakátokról eddig — sajnos — nagyon keveset lehetett beszélni.

Most is csak elvétve, itt-ott akad egy-egy ilyen kvalitásos dolog, egy páron megvan a jó szándék, aminek keresztülvitele vagy a hiányos rajztudáson, vagy a helytelen értelmezésen akad meg, ezentul pedig hihetetlen tömege látható a legmulatságosabbtól a legtragikusabb rajzerőlködéseknek. És én sohasem a „rajzoló” vélem hibásnak, hogy egy ilyen dolga nyomdafesték alá kerülhet, de annál sulyosabban hibásak azok a kereskedők, gyárosok, szóval mindazok, akiknek foglalkozásuk révén szükségük, céljuk és módjuk van plakátot rendelni. Hibásak pedig azért, mert nyugodtan állíthatom, hogy a legtöbbnek az erre hivatottak közül megközelítőleg sincs fogalma, helyes elve, a célszerű, a hatásos és ilyenformán, művészi plakátokról. De ha még akad is ilyen elvétve, ő maga is beleesik a többi hibájába, amikor naiv rég elhasznált ötleteit csináltatja meg, a legaprólékosabb, szabad szemmel is alig látható detailokkal, tele rakva minden körömfeketényi helyet szöveggel, szöveggel és szöveggel.

A plakát az utcára kerül. Számolni kell tehát az utcán járó emberekkel is. Tudni kell, hogy a munkája után szaladónak nincs ideje és kedve egész regényeket végig olvasni a hirdető-oszlopon és nem fogja senki a szemüvegét föltenni, hogy egy ugynevezett „finoman kidolgozott” plakát részleteit méltányolni tudja.

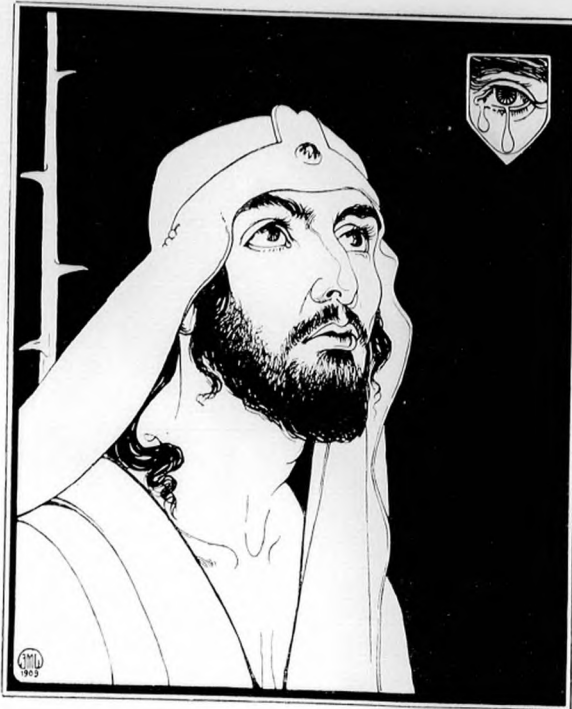
A plakát célja az, hogy a tülekedő, mindennel elfoglalt emberek figyelmét, mint egy vásári kikiáltó, magára vonja, két-három jól összeillő és kiabáló színbe bele hozott ötletes, feltűnő rajzzal. Az így megkapott ember szeme azután ösztönszerűleg kíváncsivá téve, lesiklik a plakát alá nyomott rövid és értelmes szövegre. A rajz és szín is ötletes és egyszerű kell hogy legyen, mert csak így érhető el, hogy az nyomot is hagyjon egy pár futólagos pillanat alatt az ember képzetében. Üzleti szempontból is kívánatos a kevés színnel nyomott plakát, mert hatása ugyanaz, sőt erősebb lehet mint egy tarka plakaté és árakban is igen nagy a különbség, ami a rendelő szempontjából szintén lényeges körülmény.

Még sok más is gátlólag hat plakátművészetünk kialakulására. Az ötlet- és változatosság-hiány oka egyébként még abban is leli magyarázatát, hogy kereskedőink e téren is érvényesítik a konkurrenciát egy nem épen választékos faját, a megtévesztést és utánzást és ez az oka, hogy sokszor látható egy ipar-

Lilien : Szimbolum.

Lilien : Symbole.

Lilien : Hárfázó. — Joueur de harpe.

ágban egész csomó hasonló plakát, más-más cég neve alatt és a rajzolók, akik anyagilag bizony prolektárok és rá vannak utalva arra, hogy potom pénzért is rajzoljanak, meg is csinálják e rajzokat lelkifurdalás nélkül.

Sulyos baj, hogy a hirdetés teljesen monopolizálva van, úgy, hogy tapasztalásból állíthatom, hogy a várt sikert legfőljebb a városi pénztár érzi meg, de a plakátot, mint művészetet és mint iparágat igen hátrányosan érinti. A legtöbbször azon akad meg a dolog, hogy nincs hely, hová kiragasztani. De legyen szabad megemlítenem még a litografiáink hiányos berendezését és vezetését is, mint egyik sulyos okot. Nagyon kevés, két-három nyomdában lehet csak plakátot nyomtatni. Alkalmam volt tapasztalni, hogy van olyan litografia, amelyik úgy el tud rontani egy plakátot, hogy ráismerni is művészet.

Mint minden új, fiatalon lendülő iparban és művészetben, úgy itt is megvannak még a kezdet nehézségei, amik remélhetőleg elsodrónak az utból. De ehhez szükséges, hogy olyan művészek csináljanak plakátot, akiknek szakértelme, rátermettsége respektust parancsol, akik nem kénytelenek behódolni avult nézeteknek, alamizsnáért. Remélhetőleg meg fog hamar változni a hirdető-oszlopok és táblák képe is (talán a számuk is). Most, ha messzire visszamegyek is, kevés jó plakátra emlékszem. Pár esztendővel ezelőtt volt egy, az úgynevezett „Paradicsom Cabaré” plakátja. Kék alapon egy sárga női akt kalapban. A legjobb plakátok egyike volt. Jele ennek az is, hogy a rendőrség, mint „szakértő”, sietett levakartatni, amit ma is szorgalmasan művel. Mostanában teljes pangás van a művészi plakát terén. Egy pár olyan nevet és rajzot látni, amik az első iskoláztatás nehézségeit sem küzdtek még le. Jó és egyszerű plakát Pólya Tibornak a Ferenczy kabarethoz készült rajza. És talán evvel ki is merült a lista.

Hadd hivatkozzam végül a már sokszor tanunak hívott angol, német és amerikai példákra, ahol nemcsak a plakátok elhelyezésére, de a művészi honoráriumokra is plakátonként ezeket költenek, legyen az márka, shilling vagy dollár. Hogy mennyire nem fölösleges kiadás ez, bizonyítja e cégek egész világra elterjedt hira. Csak egy példát erre. Az amerikai „Bovrie” huskivonat-gyár Londonban egy pár év előtt alapított fióktelepe ma magában is egyike a világ legnagyobb klientéláju gyárainak, amit szintén művészi plakátjainak köszönhet nagy részben. Igaz, hogy külön reklámozstálya évi 240 ezer fontot emészt föl, ahol minden jó és művészi plakátideát ezekért vásárolnak meg. Nálunk még csak a százasoknál tartanak, ami, azt hiszem, a legfőbb oka, hogy művészi becsüt nem kapnak a kereskedők.

Biró Mihály.

ORTH JÁNOS HAGYATÉKÁNAK ÁRVERÉSE.

A neve immár legendák szárnyain tűnik el lassankint, pedig egykor sokat emlegették a Salvátor János főherceg nevét!

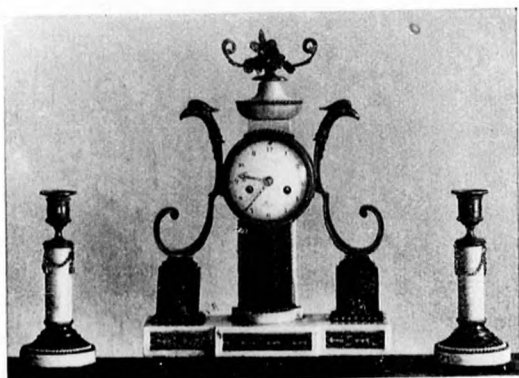
A napokban pedig megtartották Berlinben ingó hagyatékának árverését. János főherceg nem volt gyűjtő ember. A gyűjtéshez speciális talentum és szenvedély kell. Ő benne ez nem volt meg; ő benne más vágyak, más ideálok égtek s a tárgyak, melyek életében körülvették, egy gazdag nagyur könnyed kézmozdulatára kerültek a kereskedőtől a főhercegi kastélyba. A szépet mindenestre szerette, úgy hogy aki áttanulmányozta ezt a rengeteg anyagot, amely négy teljes emeletet töltött be, nemcsak e rejtelmes főherceg iránt érzett kíváncsiságának hozott áldozatot, de abszolút szépet és jót is láthatott eleget.

Az árverés egy hétig tartott s a napokban ért véget. A közönség érdeklődése igen nagy volt, a vásárlási kedven azonban alaposan meglátszott a mai általános gazdasági depresszió.

Olvasóink előtt bizonyára nem lesz érdektelen, ha e hagyaték néhány értékes iparművészeti tárgyát bemutatjuk. Magát az árverést a berlini Heilbronn-cég rendezte nagy szakavatottsággal.

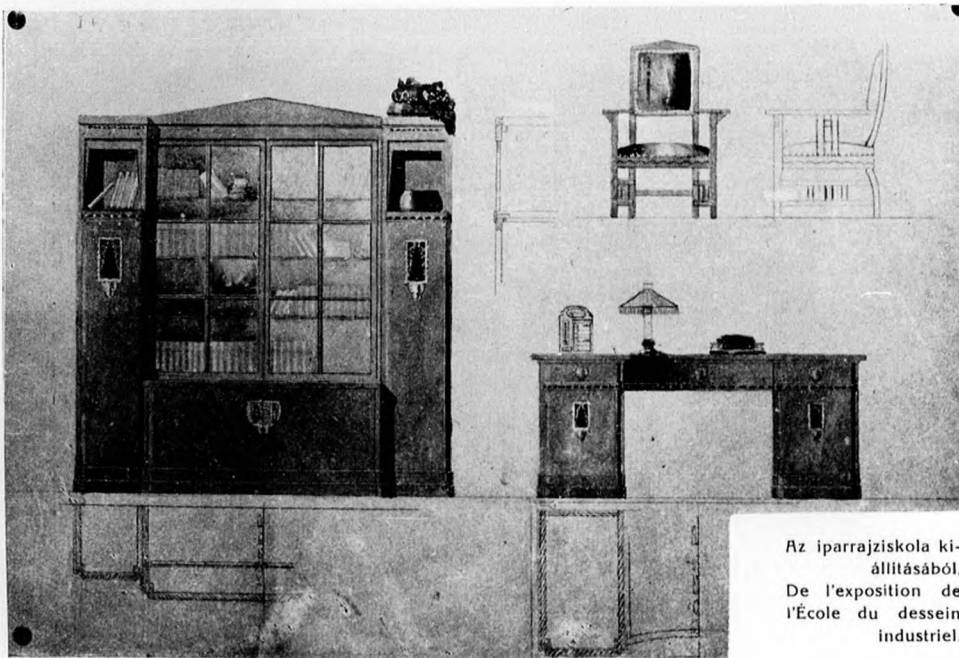
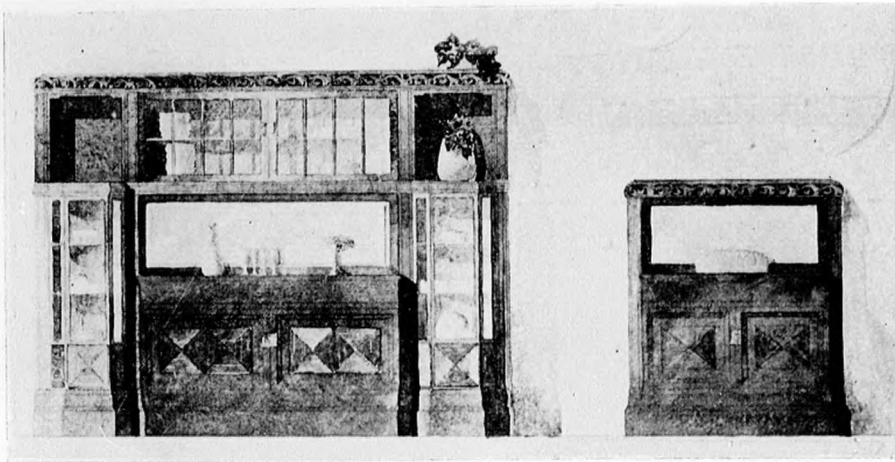

Lilien: Bibliát olvasó. — Lilien: Lecteur de l'écriture sainte.

Iparművészeti régiségek.
Antiquités de l'art industriel.

Orth János (János főherceg) hagyatékából.
Legs de Jean Orth (Archiduc Jean.)

Novák András butortervei. — Délineations de meubles par A. Novák.

Csak egy dolog vigasztal s ez az, hogy a mostanság annyira dédelgetett haditudósítók sem jártak jobban. Véres ütközetekről kénytelenek beszámolni, holott egy-egy életlen bajonetről vagy srápnelszilánknál többet nem is láttak a háborúból. A Moszkvakávéház füstje lőporfüstté válik, a tüzigény tányér-csörgetése kardcsattogást és mitraillesöket juttat eszébe s a haditudósító acéltollat ragad. A többi már megy magától. Körülbelül így vagyok az én riportommal is ezuttal, mikor a „nagy ágyuk“ hónapjáról kell beszámolnom, telve „színházi bombákkal“.

Nagy Endre nem egyszer cselekedte meg, hogy oly premierekről referált az ő publikumának, melyeknek színét se látta. Rosszat mondott a darabról és a publikum meg volt elégedve. Kabaréjának legkedvesebb száma volt egy-egy ilyen referáda. Tette pedig ezt mult év februárjáig. Hogy miért éppen addig? Hát mert akkor „jött“ az ő „Zsenije“. Mily kár, hogy azóta nem referál színházról! Most elmondhatná, hogy hát kérem, a miniszterelnök azért nem olyan nagyon rossz darab, vagy talán nem is darab, csak, hogy is mondjam, olyan baráti szivesség. Tetszik tudni ez a színész Szirmay — hiszen tetszik ismerni, az, akinek olyan mondhatnám fess pocakja van — igen, hát ez a Szirmay jött hozzám és arra kért, hogy irjak már egyszer neki való szerepet, nem baj ha címszerep és ha nem is huszárezredes. Erre aztán mondtam neki, hogy a miniszterelnök éppen jó lesz neki. Monokli is lesz a darabban, cylinder is, gutaütés is, mondom olyan neki való, testhez álló szerep! Hát így született meg a „Miniszterelnök“, végre egy miniszterelnök, akinek a publikum is örül. Hiába! Nagy mester ez a Nagy Endre!

A „Sarkantyú“-nak már más genezise van. E hónapban írta meg Gábor Andor az ezredik „Sirámot“, nagyon szép volt, egészen más, mint az eddigi kilencszázkilencvenkilenc. Az eddigiek ugyan nem igen különböztek egymástól, de ez, ez igazán más

volt. Ebben a sirámban azt hiszem, a sor elején volt mindig a rim. Nagy gondot okozott ez Szirmai Albertnek, hogy is fogja ő ezt megzenésíteni, de később megvigasztalódott, mondván: szeretném én azt a zenét hallani, amit én nem komponálok meg! Erre azonban újabb akadályok merültek fel. Gábor Andor átadta már a Fidibuszt Paulininak. Az új szerkesztő pedig kijelentette, hogy respektálja ugyan az előd jogait, de ennek a műnek ő helyet nem adhat a Fidibuszban, a Fidibusz az ő szerkesztésében sokkal irodalmibb irányt képvisel, nagyon sajnálja, de stb. stb. Erre aztán elvitte Gábor Andor a darabját a Nemzetibe. Ott azt mondták, hogy a te neved máttól fogva nem Sirám lesz, hanem „Sarkantyú“ és színre fogsz kerülni, mint első magyar (általános) bemutató. Még csak azt nem tudták, hogy illik-e ide is Szirmai Albertet társszerzőnek venni? Avagy talán mégsem volna jó ez a darab kuplénak vagy operettnek? Sebj! — mondták: a te társszerző legyél egy másik fiatal magyar Liptai Imre, aki tavaly a Magyar Színházban olyan nagy sikerrel plántálta el a „nem állat az ember“ című tájszólást. Így is lett. A színház mindent megtett a darab sikere érdekében. És ha figyelembe vesszük a Nemzetinek zártkörű jellegét, akkor nagy hálával tartozik az irodalom és a publikum, hogy a „Sarkantyút“ a Nemzetiben hozták színre.

A jó Isten, aki felruházta a mezők liliomát, nem feledkezett meg Faludiékról sem és megadta nekik a mindenévi Bernstein-slágert. A megpattanásig feszített idegek tűzpróbája, lihegés, izgulás, de az agyhoz csak annyi köze van, amennyi köze van az agynak az idegrendszerhez. Ez a szegény Bernstein folyton mentegeti magát. Egyszer azért mentegetődzik, mert zsidó, máskor mert katonaszökevény. Ez az örökös kimagyarázás igazán nem a lángelmék szokása. De hiába, az Ostrom teljes sikerrel járt. És mint kassaértesüléseim bizonyítják, nagyon jó darab lehet.

Ide s tova nem fogjuk tudni, vajjon ki a tipikusabb pesti író, Molnár Ferenc e vagy Bernstein? Mindkettő egyformán divatos, mindkettő elengedhetetlen kelléke és témája a pesti társaságnak, mindkettőtől egyformán várja, jobban mondva elvárja, hogy minden esztendőben elhozza a maga szenzációját. Az újságok már hetekkel előbb kezdik leadni a kóstolókat. Ma volt az olvasó próbája a Farkasnak, a szereposztás még nem fix. A szerző személyesen vezeti a próbákat, ma intimus keretben, csak meghívottak előtt játszottak néhány jelenetet belőle, jelen voltak az egyiptomi és skandináv színházdirektorok. Ezek térden állva könyörögtek Molnár Ferencnek, engedné meg nekik, hogy a Farkast a színházaikban előadhassák.

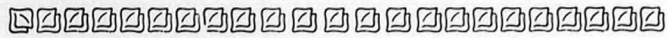
De Molnár kijelentette, hogy ő maga sem hisz még a darab sikerében, attól függ minden, hogy a premier napján mit ír róla Bródy Sándor...

Aztán jöttek az újabb hírek. A darabot már lefordították finnre. A színészek nyilatkoznak a szerepről, a rendező a darabról, a szabók a toalettekról, az író sajátmagáról.

Végre a bemutató! A jegyek másfél esztendőre előre elfogytak. A vélemény általánosságban az, ami volt a Chanteclairnél: a jó darabnak még az se árt, ha mégannyi szenzációt ígérnek is az ujságok. A Farkasnak se ártott.

Más. A „Faun“ című vígjáték nagyon hasonlít az „Ördög“-höz, mert az Ördög nagyon szellemes, jó darab stb. hasonlít Goethe Faustjához is, az is jó darab.

Domokos Lajos.

MŰVÉSZETI HIREK.

A MŰVÉSZHÁZ PALOTAFELAVATÓ-KIÁLLITÁSA. A Művészház a Rózsa- és Szegfű-utcák sarkán épülő új palotájában január hó első napjaiban nyitja meg palotafelavató-kiállítását. A nagyszabásúnak ígérkező ünnepi megnyitó-kiállításon kizárólag az egyesület tagjai vehetnek részt egy, vagy több, eddig Budapesten sehol még ki nem állított munkával. A beküldési határidő 1912 december 19, 20 és 21-ik napja. A kiállításon kiosztásra kerülnek a következő díjak: 1. Nagy aranyérem (festők és szobrászok részére, csupán abszolút becsü műnek adatik ki). 2. Kis aranyérem (csupán abszolút becsü műnek adatik ki). 3. Ezüstérem (festők és szobrászok részére). 4. 1500 koronás Lánczy Leó-díj (festők és szobrászok részére) 5. Lánczy Leó még egy 1500 koronás díja (mindkettő a tárlat viszonylag legjobb munkáinak, festők és szobrászok részére). 6. Sacellár György 1000 koronás „Szinyei Merse Pál-díja“ (kizárólag festők részére). 7. Sacellár György 1000 koronás „Szinyei Merse Pál-díja“ (kizárólag szobrászok részére). A beküldendő munkák a művésztanács szabályszerű elbírálása alá esnek. Minthogy a Művészház az építkezés miatt immár félesztendeje nem rendezhetett kiállítást s a palotafelavatással kapcsolatban tervezett nagyszabású ünnepségek az első kiállítást ritka művészeti eseményné emelik, a művészek szokatlan nagy számban és erővel készülnek a kiállításra s már az eddigi jelentkezésekből is megállapítható, hogy a modern magyar művészet — mely eddig jobbára csak kisebb, szétszór

csoportokban került a közönség elé — a Művészház felavató-kiállításán a maga hiánytalan egészében és teljes erejében fog bemutatkozni.

A MŰVÉSZHÁZ MEGNYITÁSA. A Művészház Rózsa-utcai fényes palotájában új kiállítási termeit és a Művészklub helyiségeit egyidejűleg január ötödike körül fogja megnyitni. Ez a megnyitás nagyarányú ünnepségek keretén belül fog lefolyni. Az új Művészházat diszközgyűléssel avatják fel, amelyet a kiállítás ünnepélyes megnyitása követ, utána diszes bankettet ad a Művészház. Ugyanakkor a Művészház és a Művészklub helyiségeit ragyogó recepció keretében fogják a közönségnek bemutatni, oly módon, hogy erre az alkalomra egészen egybekapcsolják a Művészház és a klub helyiségeit. A nagyszabású estélyre az egyesület és a klub meg fogják hívni a magyar társadalom, politika, irodalmi és művészeti élet minden kiválóságát, úgy, hogy az estély előreláthatólag párját ritkító ünnepi eseménye lesz a magyar kulturának.

A MŰVÉSZHÁZ TAGJAIHOZ. A Művészház művészeti egyesület titkári hivatala értesíti az egyesület tagjait, hogy azok, akik hátralékos tagdíjait 1912. év december hó 10-ig az egyesület pénztárába (VI., Szegfű-u. 4., volt Zichy-palota) be nem fizetik, nem részesülhetnek a tagokat megillető kedvezményekben. Az egyesület alapszabályainak értelmében és igazgatósági határozat folytán a hátralékosok címére beszüntetik a „Szabad Művészet“ küldését, neveiket törlik az idei sorsolási jegyzékből, nem kézbesítik részükre a tagilletményül járó 1912 évi nyereménytárgyat, valamint nem vehetnek részt a Művészház új palotájának ünnepélyes megnyitáson és nem látogathatják az egyesület kiállításait. Fizetési kötelezettségük azonban az alapszabályok értelmében ennek dacára fennmarad.

FELKÉRJÜK IGEN TISZ-
TELT OLVASÓINKAT,
HOGY AZ ELŐFIZETÉSI
DIJAKAT CIMÜNKRE
ELJUTTATNI MÉLTÓZ-
TASSANAK. □□□□

AZ "INTERIEUR"
KIADÓHIVATALA

Kávéház

ÜZLETI HIREK.

ULTSCH GÉZA. Lapunk már megint arcképet közöl. Nem tudom, mit gondolnak olvasóink, mert hisz programunk szerint személyek hiúságának legyezgetésével nem foglalkozunk. De most mégis szívesen emeljük ki a hétköznapi szürkeség homályából ezt a nevet, aki már 20 esztendeje van Budapesten egy üzletben, egy gazdánál és ebből a 20 évből majdnem ugyanannyi főpincéri tevékenységre esik. Aki a mi viszonyainkat ismeri, aki tudja a budapesti „vendég” rettentő zsarnok természetét, az meg tudja érteni, mit jelent az, hogy Ultsch Géza 20 esztendő óta van az „Abbazia” kávéházban, úgy a vendégek, mint a főnökök teljes meglepődésére. Ha előttünk látjuk örökké mozgó, mindig mosolygó alakját, lehetetlen azt nem kívánni neki, hogy legyen most már még 40 évig nyugalomban – önálló.

A „KRISTÁLY” KÁVÉHÁZAT megvette Lorbeer Gyula, a marosvásárhelyi Lorbeer-család legfiatalabb tagja 270.000 K-ért. Az új pesti kollega ezelőtt Marosvásárhelyen, Komáromban s legutóbb Bécsben működött mint az ottani „Mariahilf” kávéház tulajdonosa.

NAGY SÁNDOR, a „Mátyás király” volt tulajdonosa megvette a „Népopera” kávéházat Kallós Márkustól. A vételár híre szerint 260 ezer korona.

LAKNER LAJOS a „Nemzetközi Mulató” és „Meteor” kávéház volt tulajdonosa kibérelte a volt Baumann kávéházat s azt „Lakner kávéház” cím alatt vezeti tovább.

BEZÁRT KÁVÉHÁZAK. Mint egy világtalan ember ráncos szempillái, úgy meredeznek a járókelőkre a főváros némely utcáján a bezárt kávéházak leeresztett redőnyei. Az utóbbi időkben egész megszokott látvány lett a bezárt kávéház. De most mintha még

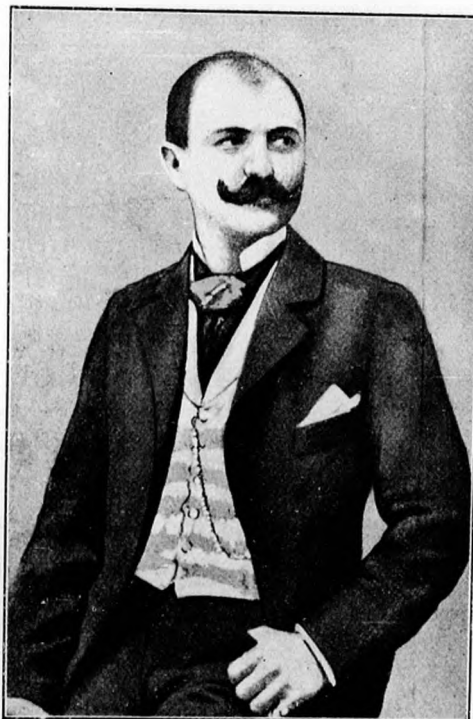
több lenne belőle, mint ezelőtt, s különösen sokakat lepett meg kinosan az Otthon kávéház bezárása, mert ezt mindenki jó üzletnek tartotta. Az Arénaton pláne egész közel egymáshoz két kávéház van bezárva, az egykor jó „Riviera”, a másik a „Szövetség kávéház”. Ezen a részen az erőltetett gründolási tulspekuláció következtében az üzleti viszonyok az utóbbi időkben különösen megromlottak, s úgy látszik, nem is lesz javulás, míg a felesleges üzletek bezárása folytán a viszonyok nem konsolidálódnak.

A NOVEMBERI KÁVÉS VACSORÁT f. hó 11-én, hétfőn este tartották meg a Schuller-féle vendéglőben. Az ipartársulat tagjai bár gyengén voltak képviselve, mégis a vezetőség részéről megjelent Weingruber Ignác elnök, Berger Leo és Úpor József alelnökök, Brück Károly és Gárdonyi József szövetségi alelnökök, a szállítók, főpincérek és hasonrangú személyek mint vendégek igen szép számmal. A kitűnő vacsora a legkedélyesebben fogyasztott el, sőt voltak toastok is szép számmal, közte öt idegen nyelvű is. Vacsora után az egész társaság átment Gárdonyi József urhoz az „Országház” kávéházba, hol a legkedélyesebb hangulatban a késő éjjeli órákig maradtak együtt.

AZ ÁLLAMVASÚTI nyugdíj-egyesület palotájának egész földszintje nagy átalakítások folytán üzlethelyiségekké lesz átalakítva, sőt, értesülésünk szerint, az Andrassy-uti része nagy kávéházi helyiségnek lesz átalakítva.

„PALAIS DE DANSE” cím alatt nyitotta meg Wertheimer Lajos az oly sok viszontagságon átment Friedmann orfeumát. A belső berendezést, melyet Menyhért tanár tervezett, igen sikerülten oldották meg.

LUKÁCS cukrázdája, ujonnan berendezve Andrassy-ut és Izabella-utca sarkán november hó 10-én megnyit.

Ultsch Géza

Az ujonnan berendezett „Zita“ kávéház Budapesten.
La Café „Zita“ à Budapest nouvellement installé.

ZITA (CAIRO) KÁVÉHÁZ. Külön fejezetekben mi rendszerint új kávéházakról szoktunk megemlékezni e lapok hasábjain, s hogy most mégis oly kávéházzal írunk, mely immár harmadik évtizede létezik a fővárosban, annak más semmi oka nincs, mint egy különös aktualitás, egy renoválás. Baumann a kritikus hadat üzent az üzletembernek. (Nem is csoda ebben a háborús világban.) Igen, mert a Zita kávéházat renoválták, azaz hogy agyon renoválták. A kávéházi élet és a kávéház-alapítások fénykorának ezt a leg-tökéletesebb alkotását renoválta új gazdája, Pollák Bernát. Az üzletember, a kávéházberendező renoválásból él, mert folyton új kávéházakat csinálni nem lehet — s nem szabad, de azért néha-néha megremeg a szívem, midőn azt hallom, hogy — most megint renováltak egy régi kávéházat. Van Pesten elég kávéház, amelyet renoválhatnak bátran, azért

rosszabb nem lehet soha. De vannak kávéházak, melyeknek a renoválását csak abszolút művészelkű emberre szabad bízni, mint p. o. a Márkus templom, vagy a Doge-palota renoválását. Ilyen kávéházak nálunk is vannak, de sajnos, már sok helyen láttam, hogy nagy művészek által tervezett interieurökön micsoda renoválást követtek el a kis epigonok, vagy közönséges mesteremberek. Kár, hogy a Csemegi Kodex ilyen esetekben hasznavehetetlen, de ha én csináltam volna, úgy egy-egy ilyen profanizálásért legalább hat hónap fegyház járt volna ki. Ismerjük azokat a szemünk előtt lejátszódott renoválásokat, amelyben az, ami új, nem jó, és a jó — az nem új. Szerencsére itt még maradt valami a régeből, nem dobtak mindent ki, ami szép és ime felfedezem neked, kedves olvasóm, hogy dacára a vandal kezeknek, ez a kávéház még ma is egyike a legszebbeknek Budapesten s ha nemes gondolatokkal akar lelkem megittasodni, úgy elmegyek a Cairo kávéházba (Nem a Zitába) és méltán gondolkozom az évek mulandósága felett, amely nekünk hozott egy pár szép kávéházat, de nem konserválta s nem őrizte meg az elődöknek nemes ambícióval és nagy áldozatkészséggel teremtett szép alkotásait.

K. B.

A „ZITA“ KÁVÉHÁZ új berendezéséből mutatunk be négy felvételt olvasóinknak.

GYÜRKY SÁNDOR, a „Meteor“ kávéház társtulajdonosa, kibérelte a „Művészházban“ létesítendő nagy „Művészklub“ vendéglő helyiségeit.

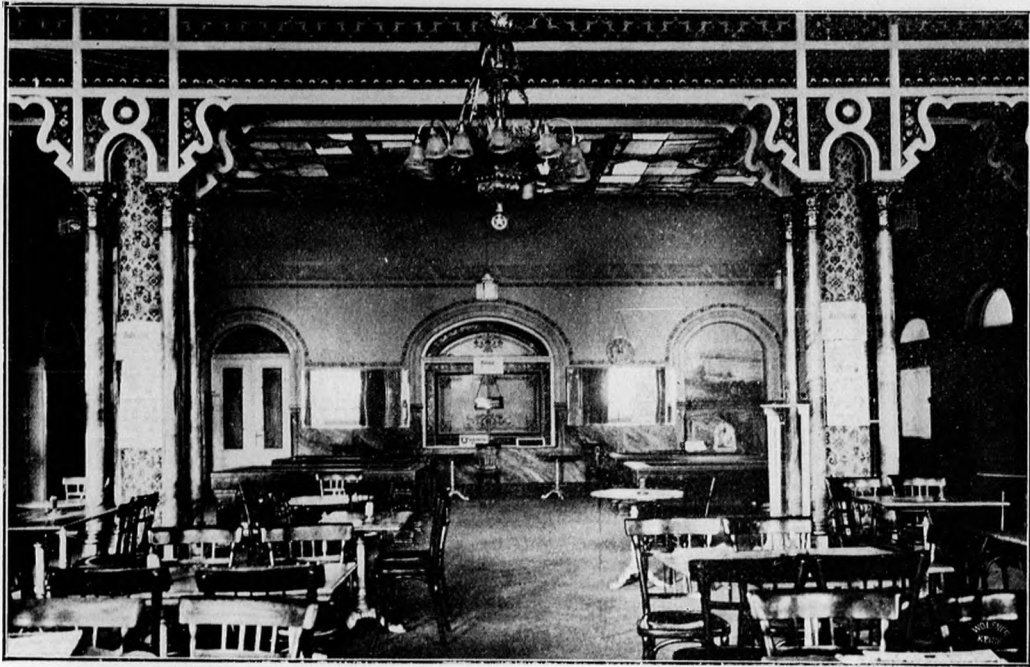
SORRENTO kávéház udvari helyisége és azzal kapcsolatosan a mezzaninban készült új helyiségei megnyitottak.

A TÜKÖRCISISZOLÓ munkások hosszantartó sztrájkja miatt a fővárosban ujonnan készült portálok és berendezések (Jesco-cipőgyár) legnagyobb részét Carl Beck bécsi gyára (Wien, Marx-strasse 109.) készítette.

Az „OTTHON“ kávéházat, mint lapunk értesül, kibérelték Sohr Kornél és Marosi urak, a „Meteor“ szálloda tulajdonosai.

A „KELETI“ kávéház megnagyobbítására szolgáló új billárdtermet és az új mellékhelyiségeket szombaton adták át a forgalomnak. A fényesen sikerült munkát legközelebbi ünnepi számunkban fogjuk külön méltatni és képekben bemutatni.

Az „INTERIEUR“ legközelebbi újévi száma sensatiója lesz a magyar tipográfiának. Körülbelül 70 oldal terjedelemben, kb. 10.000 példányban, temérdek művészi illusztratív anyaggal, abszolút magas nivóju tartalommal jelenik meg.

Az ujjonnan berendezett „Zita” kávéház Budapesten.
La Café „Zita” à Budapest nouvellement installé.

Az ujonnan be-
rendezett „Zita“
kávéház Buda-
pesten.

Le Café „Zita“
à Budapest
nouvellement
installé.

KÖZGAZDASÁG.

„NÉMULJON EL A HEGEDŰ, MADÁR SE DALOL-
JON“. Ez a jelszó uralkodik ma az üzleti világban
Budapesten. Az emberek, kiknek nem a szelvény-
levágás és perforce vadászat a főfoglalkozásuk —
ha összejönnek egymással és diskurzusba bocsájt-
koznak az üzleti viszonyokról, már régi szokásuk elle-
nére, rossz vagy jó vicceket se tudnak csinálni egy-
másra. Beszélnek üzletről, azaz inkább üzlettelenség-
ről, de egyik sem dicsekszik, mint azelőtt, s aki
aránylag legjobban dicsekedhetne, az se mondhat
többet, mint hogy „— én még birom egy darabig,“ a
másik rámondja „— nem tudom, mi lesz“. — Az em-
berek itt vannak, jönnek-mennek, de az igényeit min-
denki a minimumra redukálja — s nincs forgalom
semmiben. Tudunk nagykereskedőkről, akik hat utazó
helyett kettőt utaztatnak, de olyanokról is tudunk,
akik hónapok óta itthon tartják utazóikat s egyál-
talan nem utaztatnak. Részben oka tán a bizonyta-
lanság is, amely mindenkinek a bonitása iránt ural-
kodik. Egy előkelő nagykereskedőt megkérdeztem, —
hogymi a véleménye az állapotokról. Axiomaszerű
rövid válasza az volt, hogy „a tatárjárás óta ilyen
nyomor nem dult hazánkban“.

FELELŐS SZERKESZTŐ: KOVÁCS BÉLA.

KIADJA: KOVÁCS-FÉLE TÜKÖRREKLÁM-VÁLLALAT BPEST.
„JÓKAI“ NYOMDA R.-T. BUDAPEST, VII., THÖKÖLY-UT 28

Z INTERIEUR
HIRDETÉSE
MINDEN
SZAKMÁRA
NÉZVE
EREDMÉNY-
NYEL JÁR.
TELEFON:
125—08. SZ.

SZÓTS SIMON SZÖNYEGTELEPE

BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS-U. 15.

Telefon: 87-23.

Berendez lakásokat, szállodákat és pensiókat.

HANTOS TESTVÉREK festők, mázólok
és ércfényezők
Budapest, VII., Rózsa-utca 34. Telefon 16-34

KÁVÉHÁZI FELSZERELÉSEK VÁLLALATA

SAJÓ ÉS CSERMELY
BUDAPEST VIII, RÁKÓCZI-UT 69.
TELEFON 120 – 72. INTERURBAN.

ÁLLANDÓAN RAKTÁRON: elefántcsontgolyó, dáko, kréta, billiárd-mantinell, billiárd- és játékasztal posztó, sakk, dominó, tábla, szivacs stb. a legnagyobb választékban. Elvállaljuk billiárdok állandó jókarbantartását.

RECORD RADÓ IRODAFELSZERELÉSI VÁLLALAT
BUDAPEST, VI., LOVAG-UTCA 3.

Szállít kávéházak részére modern kivitelű árlapokat, pénztári iveket és egyéb nyomtatványokat. Telefon 72-17.

 Papírasztalkendők gyári raktára.

IGEN TISZTELT URAM! Van szerencsém becses tudomására adni, hogy a világhírű

“HÁROMSÁG”

SZABADALMAZOTT BILLIÁRDPOSZTÓ

kizárólagos képviselőjét és raktárát az Osztrák-Magyar Monarchia részére sikerült megszerezni. Ezen szabadalmazott posztó három különféle anyag elmés összetételéből áll és pedig

EGY ELSŐRENDŰ SEVIOT VAGY KAMGARNPOSZTÓ
EGY GÜMMIRÉTEG ÉS EGY

FINOM FONÁSÚ ELSZAKITHATATLAN VÁSZONBÓL

Egy normális méretű (190×95 cm, belviágu) asztalra való posztó ára hozzávaló mantinell szövettel együtt seviotból 43 K, ugyanaz kamgarnból 48 K-ba kerül. Külön felhívásra Budapesten behúzásra is vállalkozunk. Szétküldés készpénzfizetés mellett, a pénz előzetes beküldése vagy utánvétel ellenében. Mindenféle kitűnő minőségű egyszerű billiárd- és kártyasztal posztók raktára. Behúzások prompt és olcsón.

Kiváló tisztelettel

KOVÁCS -FÉLE TÜKÖRREKLÁMVÁLLALAT
BILLIÁRDPOSZTÓ - OSZTÁLYA,
VI., KIRÁLY-U. 106. TELEFON JÓZSEF 28 – 08.

BING GUSZTÁV Telefon 76-07.
FESTÉK ÉS VEGYI CIKKEK RAKTÁRA
BUDAPEST, VII., THÖKÖLY-UT 38.

Bondy M. és Társa Telefon: 111-68.
Budapest, VII., Kertész-utca 38. Telefon: 111-68.
Vízvezeték. — Gázvezeték. — Gőz- és légfűtések. — Csatorna-felszerelések.

SCHLESINGER
JÓZSEF

Szállodai, vendéglői és kávéházi személyzetet elhelyező iroda. — Külön üzlet adásvételi osztag. Telefon interurban 17-25.

BUDAPEST, RÖSER-BAZÁR.

KASZÁS MÁRTON
ÉS TÁRSA

DISZITÓ, SZOBAFESTŐ
ÉS MÁZOLÓ Telefon 123-98.

BUDAPEST, VI., LÖVÖLDE-TÉR 2.

HERCEGH ÉS FODOR
URI- ÉS NŐI DIVATÁRUHÁZA
BUDAPEST, VII., THÖKÖLY-ÚT 24.

Menyasszonyi kelengye 200 kor.-tól kezdve. Uri kelengye, leány- és fiu-intézeti kelengye, valamint vásznak, ruhakelmék, szőnyegek, szövött- és rövid-árúk, ugyancsak összes női- és uri fehérneműek és szükségleti cikkek legolcsóbban beszerezhetők. KIVÁNATRA TELJES ÁRJEGYZÉKKEL SZOLGÁLUNK.

NÉPOPERA-KÁVÉHÁZ

Telefon: 134-77. Budapest legujabb látvá-
nyossága. — Különleges buffet. — Színházi
vacsora. — Tulajdonos KALLÓS MÁRKUS. BUDAPEST, VIII.,
RÁKÓCZI-UT 59.

⊗ UNGÁR MÓR ⊗

BANKÜZLETE

Budapest, VII. ker., Rákóczi-ut 10.

Telefon interurban 143-92.

Cégem nemcsak a szállodák és kávéházak követe-
tésével, hanem azok finanszírozásával is foglalkozik.
Convertál ezen szakmában tartozásokat, rendez fi-
zetésképtelenségeket és fizetési zavarokat. Keresztül-
visz discréten minden e szakmába vágó transactiókat.

TÖRÖK ÉS CSONGRÁDY

BUDAPEST, IX. KER.,
SZVETENAY-UTCA 4.
TELEFON 59-19 SZ.

☞ KÁVÉHÁZI ☞
BERENDEZÉSEK.
KÖLTSÉGVETÉSEK
☞☞ DIJTALANUL. ☞☞

IPARMŰVÉSZETI ÉS LAK-
BERENDEZÉSI FÉMTÁR-
GYAK, U. M.: CSILLÁROK,
FALIKAROK, KANDALLÓK
ÉS PORTÁLDISZKÉK, FÉM-
SZOBRÁSZAT, DISZPLA-
KETTEK, BÜTORVERETEK
TERVSZERINTI KÉSZÍTÉSE
ÉS GLASSZÓPLASZTIKAI
☞ SOKSZOROSÍTÁSA. ☞

Stiller J. és Tsai Telefon 145-75.

jégszekrény és hűtőkészülékek gyára
Budapest, VII., Szövetség-utca 3.

HAUGG BÉLA rézművesmester

BUDAPEST

VII., AKÁCFA-UTCA 47. Telefon: 168-13.

Teljes kávéházi
berendezések.

BAUM LIPÓT SZOBRÁSZ

Budapest, VII., Hermina-ut 41. sz.

Készít mindennemű gipsz-, kő-, műkő-, stuccatur, Rabitz- és
műmárvány-munkákat. Ajánl mint különlegességet: stucco-
mennyezeteket. □□□ Telefon: 154-45.

☞ TÜKÖRGYÁR ☞ CARL BECK WIEN

GYÁR ÉS IRODA:
XIV., MÄRZSTRASSE 109

TELEFON H 21

VEZÉRKÉPVISELET MAGYARORSZÁG RÉSZÉRE:
KOFFLER JAQUES Budapest, VII., Dob-u. 9.

Tükörköszörülés, tükörberakás minden
dimenzióban. — Különlegesség: Kirakatablak-
diszítések modern művegezéssel minden szakma
részére saját tervek szerint.

UJ! UJ! Modern velencei köszörülés művészies
butorok részére saját minták és rajzok szerint.

MINTARAKTÁR:

VI., Königsklostergasse 3. Telefonszám: 4128.

Kávéházi s vendéglői berendezéseket,
alpacca, chinaezüst árut vesz és elad
BRAUN GYULA BUDAPEST, VII., SÍP-
UTCA 14. TELEFON 161-44.

GLÜCK MÁRTON ÉS FIA
jégszekrények és sörkimérő
készülékek gyára. — Eiskasten und Bierausschankapparaten Fabrik
BUDAPEST

Főüzlet — Musterniederlage Gyár — Fabriksappartements
VI., HAJÓS-UTCA 17. SZÁM. IX., TÚZOLTÓ-UTCA 79. SZ.
TELEFON: 80-61. TELEFON 109-59.

KÉSZÍT ÉS RAKTÁRON TART mindennemű kávéházi, vendéglői, szál-
lodai és üzleti berendezést. — Nagy választék kávéházi és vendéglői
feherneműekben. Berndorfi alpacca- és china-ezüstből dus gyári raktár.

Zimmermann és Lovász

Tapétaraktár, mennyezetdisz-
gyár, festő, diszító, mázó

Budapest, VII., Almásy-tér 16. Telefon 171-29.

NÉMETH VILMOS - VÁLLALKOZÓ

BUDAPEST, VIII., NAGYFUVAROS-UTCA 23. SZÁM.

Elvállal kőmives-, rabitz- és mindenféle átalakítási és építési munkálatokat.

SIMPLON KÁVÉHÁZ

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRÜT 8. SZÁM.
TULAJDONOS SURÁNYI SÁNDOR. — TELEFON 117-26.
NAPONTA SÁRAY ELEMÉR ZENEKARA MUZSIKÁL.

"AUER"

MAGYAR GÁZIZZÓFÉNY RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.
BUDAPEST, VI. KER., VÁCI-KÖRÜT 3. SZÁM.

Csillárgyár. Karbantartási osztály.
Telefon: 16—20. Este 6 órától: 12—90.

ALEXY TRAJÁN BÉLA, FÉNYKÉPÉSZ

BUDAPEST, VIII. KER., RIGÓ-UTCA 14. SZ.
Telefon: 154—65.

KOVÁCS KÁVÉHÁZ

Budapest látványossága! Emeleten játék- és billárd-
termek. Külön termek társaságoknak. ☎ TELEFON 125—44,
132—32., 166—23.

GROSSHÄNDLER

BUTORTELEPE

BUDAPEST, IV. KER.
Simmelweis - utca 17. sz.

TELEFON
71—35. SZ.

RÁKOS MANÓ SZOBRÁSZ

TELEFON 75—60.

BUDAPESTEN, VII., BÁLINT-
UTCA 9. SZÁM. ARÉNA-ÚT
ÉS THÖKÖLY-UT MELLETT.

Készít mindennemű
gipsz-, kő-, műkő-,
stuccatur, Rabitz-
és műmárvány-
munkákat. Ajánl
mint különleges-
séget: STUCCO-
MÉNNYEZETEKET

"ASTOR" KÁVÉHÁZ

Budapest, VII., Erzsébet-körut 41.
KÓCZÉ ANTAL ÉS FIA zenekara hangversenyez.

Hirschler és Török

Tükör-, kép-, képkeret-, üvegsizoló-,
rézfoglaló- és üvegfoncso-
rozó-gyár

Iroda és
raktár: Budapest, V., Lipót-körut 18. szám.

MAJOROS KÁROLY

üvegfestő és mozaikrakó-műhelye

Budapest, VI. ker., Országbíró-utca 33. szám.

Telefon 170—13.

Kohn Jakab és József

butorraktára

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 10.

Telefon 30—58.

Telefon 30—58.

KORÁNYI ÉS FRÖLICH REDŐNYGYÁR

TELEFON 23-76.

*Különleges gyártmányai: kávéházi és terasse-
ponyvák, szabadon álló napellenző sátrak,
szabadalmazott önműködő ajtócsukók és ablak-
szellőztetők, acél-, fa- és vászon-redőnyök.*

BUDAPEST, VIII., KISFALUDY-UTCA 5.

SZIRCH IMRE

FÉM- ÉS BRONZÁRU-GYÁRA

TELEFON
56—95

GYÁR ÉS IRODA:

BUDAPEST, VII., GARAY-UTCA 40. SZ.

Mindennemű butor- és épületvasalások, a legegyszerűbbtől a legdiszesebb
kivitelig. ☎ KÜLÖNLEGESÉGEI KÁVÉHÁZI BRONZMUNKÁKBAN: Fén-
tekeasztallábak, asztaltalapatok és szelfogó-ajtók bevonása, ajtóvédő-
és függönyrudak, valamint egyéb e szakmába vágó cikkek gyártása ☎
..... KÖLTSÉGVETÉSSEL DIJMENTESEN SZOLGÁLOK.

FARKAS ÉS TSA VASSZERKEZETI GYÁRA

BUDAPEST, VI., LEHEL-UTCA 8. SZÁM
82—70. Telefonszám 82—70.

Készít modern **fémportálokat** és berendez teljes üzleti
áru-, könyv- és irattár-állványokat, (megbecsülhetetlen vasáru-
cikkek raktározására) a világhírű szétszedhető Estler-rendszer
szerint acéllemezéből. A nemzetközi Vas- és Gépkiallításon
ezen gyártmányok az állami nagy éremmel lettek kitüntetve.

FÜRST LEO

BUDAPEST, VII., DONGÓ-UTCA 3. Meister Testv. faárgyára mellett. Ferenc József laktanya közelében.
GŐZÜZEMRE BERENDEZETT ESZTERGÁLYOSÁRUK GYÁRA. Készít asztalosok részére mindennemű
esztergályosmunkát méret vagy rajz szerint. Helybeli és vidéki megrendelések a legrövidebb idő alatt
pontosan és jutányosan szállíttatnak. Telefonszám 53—36.

Rodosi Testvérek

kávész, tea- és rumnagykereskedők. Telefon 26-16.
Budapest, V. kerület, Szabadság-tér 1. szám.

Henry Faber & Co. London, rum.

I. & F. Martell, Cognac és
Dékány Péter és Társa
budafoki cognacgyárának
vezérképviselősége.

ÁLTALÁNOS BERENDEZÉSI R.T.

BUDAPEST
VII., GIZELLA-UT 26

Berendez kávészházakat
a legegyszerűbbtől a
legdrágább kivitelig.

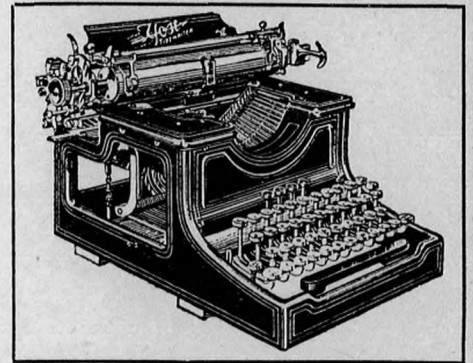

TELEFON-INTERURBAN 65-75

Korszakalkotó ujtás az írógéptechnika terén!

Automatikus váltó. Az írássebesség 50 százalékos fokozása. Csodálatos előny. A látható írásu, nem szalagos XV. számú Yost 1912. évi modellje az automatikus váltás folytán a legtökéletesebb, a leggyorsabb írásra alkalmas írógép.

Kérje vételkötelezettség nélkül a gép bemutatását.

A
U
T
O
M
A
T
A

Nem drágább a rendes gépnél.
Nagy betűk és jelek leírásánál a kéz nincs többé lekötve. A szóköz (spácium), a váltó beállítása, a kocsitovábbítás, váltóvisszaállítás automatikusan történik.

Yost

írógép részvény-társaság KÁLDOR M.
Budapest, New-York palota. igazgató.

Goldstein Ignác

elektrotechnikus

Budapest, VII. kerület, Kazinczy-utca 53. szám

Telefonszám: 18—29.

Villanyos berendezés és karbantartási vállalat. Villanyvezetékek. Villanyventilátorok. Villanytelepek. Csengők.

Rein Nándor

szőnyeg- és ágynemű áruháza
Budapest, VI., Andrásy-ut 9.
Berendez szállodákat, penziókat. Neuschloss-butorok kizárólagos főraktára ∴ ∴

KOVÁCS GYULA ÉS TÁRSA CSILLÁRGYÁRA

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 9. TELEFON: 91-04.

Telefon: "HUNGÁRIA" 76-58. Telefon: 76-58.

MAGYAR HÉZAGMENTES ASBEST PADLÓGYÁR

BUDAPEST, IX. KER., ÜLLŐI-UT 113. SZÁM.

GYÁRTANAK: Teljesen lábmeleg, pormentes, tűzbiztos, savellent-álló, vízhatlan, higiénikus asbest-padiót, falburkolatot, homorúan kiképezett falcsatlakozást, parafa alapburkolást linoleum részére

ALKALMAS: Kórházak, szanatoriumok, menhelyek, iskolák, fürdők, templomok, hivatalok, nyilvános épületek, vendéglők, kávéházak, szállodák, bérlakások, színházak, mulatóhelyek részére.

BEITZ JÁNOS Telefon: 81-30.

MŰSZTERGÁLYOS,

új és használt kávéházberendezési cikkek raktára, legnagyobb elefántcsontgolyó raktára
BUDAPEST, VII. KER., AKÁCFA-UTCA 55. SZÁM.

SOMLÓ DISZITŐ,
FESTŐ,
MÁZOLÓ

Budapest, VI., Rózsa-u. 27. Telefon 157-54.

Telefon 49-08. RAPP S. Telefon 49-08.

kárpitos és diszitő. Mintaraktár és műhelyek

BUDAPEST,
V., Mária Valéria-utca 13. szám.

MODERN CÍMTÁBLA
FESTÉSZET

Bokor és Klein
TELEFON: 108-37.

DIPOLD JÁNOS

műlakatos- és csillárgyára

Budapest, IX. ker., Bokréta-utca 23. sz.

Saját gyártású csillárok diszes kivitelben. Rácsok, kandallók, világítótestek terv vagy rajz után. Különlegességek dombormű, vert vagy kovácsolt vas- és fémbutor-veretekben.
Telefon: 128-62. Telefon: 128-62.

Belatiny Casino brut. Magyar kir. országos központi mintapince és a Magyar kir. kincstári borok főelárusításának vezérképviselője:

SZÖLLŐSI TIVADAR, BUDAPEST, VII. KER., WESSELÉNYI-UTCA 6. SZÁM.

TELEFON: 19-60.

INTERURBAN.

Hirschkovits Károly

BUDAPEST, VI., HAJÓS-UTCA 15. SZÁM.

Hatóságilag engedélyezett kereskedelmi ügynökség. Közvetít kávéházat, szállodát, vendéglőt, valamint egyéb ingatlanokat, azok finanszírozását és egyéb pénzügyi tranzakciót eszközöl.

JOKAI
NYOMDA
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST
THÖKÖLY-ÚT 28.
TELEFON: 95-32.